ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»
ВІННИЦЬКИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра реабілітаційних технологій

Освітня програма «Соціальна робота»
Спеціальність: 231 «Соціальна робота

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»

«СОЦІАЛЬНА РОБОТА У ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛАХ: ФОРМИ, МЕТОДИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ»

Здобувача освіти:
Патлатюка Андрія Вікторовича

Науковий керівник:
Омельченко Олена Валеріївна

Рецензент:
к.пед.н., доц. Коломієць Л.І.

Допущено до захисту рішенням реабілітаційних технологій
Протокол № 11 від «01» червня 2026 р.
Завідувач кафедри _____ Башинська О.І.
(підпис)

Вінниця – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП……. 3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛАХ ……... 6
1.1 Нормативно-правове забезпечення соціальної підтримки військовослужбовців в Україні…….…… 6
1.2 Соціальна робота з військовослужбовцями як наукова та практична категорія ……. 9
1.3 Етичні принципи та сучасні виклики соціальної роботи з військовослужбовцями ……...….. 14
Висновки до 1 розділу……... 20
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦИФІКИ ТА ВИКЛИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ……. 23
2.1 Розробка програми емпіричного дослідження особливостей соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах ……..…..... 23
2.2 Аналіз основних потреб, проблем і викликів у процесі здійснення соціальної роботи з військовослужбовцями ..……. 26
2.3 Обґрунтування змісту та структури соціального проєкту, спрямованого на підвищення ефективності соціальної роботи у військових підрозділах ... 42
Висновки до 2 розділу……... 49
ВИСНОВКИ ……..……. 51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 54
ДОДАТКИ …….. 59

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена тим, що в умовах тривалої війни військова служба в Україні супроводжується не лише високими фізичними та професійними навантаженнями, а й складними соціальними, психологічними та правовими викликами. Перебування в зоні бойових дій, ротації, поранення, повернення після полону, переживання втрат, зміни у сімейних ролях і труднощі доступу до соціальних гарантій формують широкий спектр потреб, які не можуть бути повноцінно вирішені виключно засобами командного, медичного чи психологічного забезпечення. Законодавство України прямо визначає соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей як окремий напрям державної політики, а Міністерство оборони у 2025 році затвердило основні засади збереження психічного здоров'я особового складу та план їх реалізації на 2025–2027 роки, що свідчить про інституційне визнання необхідності системної підтримки військових упродовж усього періоду служби.

Соціальна робота у військових підрозділах сьогодні потребує чіткого теоретичного осмислення, методичного впорядкування та оцінки результативності. Оновлення моделей психологічної та психосоціальної допомоги у Збройних Силах України, уніфікація форм підтримки, розвиток підходів рівний рівному, а також запровадження нових освітніх напрямів, пов'язаних із психологічною підтримкою персоналу у підрозділах, свідчать про формування нового професійного поля на стику соціальної роботи, військової психології, права та управління персоналом. Крім того, за урядовими оцінками, після завершення війни Україна матиме близько 5–6 мільйонів ветеранів і членів їхніх родин, тому якість соціальної підтримки безпосередньо під час служби впливатиме не лише на боєздатність підрозділів, а й на подальшу реінтеграцію військовослужбовців у громаду та цивільне життя.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що теоретичну основу дослідження становлять праці з загальної теорії та практики соціальної роботи, соціальної політики, технологій соціальної допомоги, соціального супроводу, консультування, соціальної адаптації та реабілітації. Насамперед це роботи

О. Безпалько, А. Капської, О. Купенко, О. Поляничко, Л. Ляшенко, Н. Рудкевич, О. Сільвестрової, В. Суліцького, у яких розкрито сутність соціальної роботи як професійної діяльності, її методологічні засади, технологічний інструментарій, принципи організації допомоги різним категоріям населення. Важливе місце посідають публікації, присвячені соціальній адаптації, соціальній та психологічній реабілітації учасників бойових дій, ветеранів і членів їхніх сімей, зокрема праці Л. Міщик, І. Олійник, В. Кононенко, О. Колесніченко, І. Приходька, Т. Титаренко, Н. Ярошенко, а також сучасні практичні посібники щодо психосоціальної підтримки ветеранів і військовослужбовців.

Мета полягає у полягає у комплексному дослідженні теоретико-правових засад, специфіки, форм, методів і викликів соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах, виявленні основних потреб і проблем у процесі її здійснення, а також в обґрунтуванні соціального проєкту, спрямованого на підвищення ефективності соціальної роботи у військових підрозділах.

Завдання кваліфікаційної роботи:

1. Розкрити нормативно-правові засади соціальної підтримки військовослужбовців в Україні, охарактеризувати соціальну роботу з військовослужбовцями як наукову та практичну категорію.
2. Розробити програму емпіричного дослідження особливостей соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах.
3. Проаналізувати основні потреби, проблеми та виклики у процесі здійснення соціальної роботи з військовослужбовцями.
4. Обґрунтувати зміст і структуру соціального проєкту, спрямованого на підвищення ефективності соціальної роботи у військових підрозділах.

Об’єкт – процес здійснення соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах в умовах сучасних соціальних і воєнних викликів.

Предмет – зміст, форми, методи та ефективність соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах.

Методи дослідження. У дослідженні використано комплекс взаємопов’язаних методів, що забезпечили цілісне вивчення особливостей

соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах. Теоретичну основу становили аналіз, узагальнення та систематизація наукових джерел і нормативно-правових актів. Основним емпіричним методом стало авторське опитування «Оцінювання досвіду та потреб військовослужбовців під час проходження служби у соціальній підтримці та супроводі». Для поглиблення результатів було використано напівструктуроване інтерв'ю. Обробка отриманих даних здійснювалася із застосуванням методів кількісного і якісного аналізу, що дозволило виявити основні потреби, проблеми та оцінки військовослужбовців щодо доступності й ефективності соціальної підтримки під час служби.

Емпіричною базою дослідження було обрано 50 військовослужбовців ВЧ3005 Східного оперативно-територіального об'єднання Національної гвардії України.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано статті у науково-практичному журналі «Подільський науковий вісник» № 1 2026 року на тему: «Соціальна робота з військовослужбовцями у військових підрозділах України як теоретико-правова та професійно-етична проблема».

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (43 найменування) та 2 додатки. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 58 сторінок комп'ютерного тексту, містить 3 таблиць і 10 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛАХ

1.1 Нормативно-правове забезпечення соціальної підтримки військовослужбовців в Україні

Нормативно-правове забезпечення соціальної підтримки військовослужбовців-учасників бойових дій в Україні є фундаментальною складовою державної соціальної політики та ключовою умовою реалізації принципів соціальної справедливості, захисту прав людини й соціальної безпеки. В умовах тривалої збройної агресії та масового залучення громадян до виконання військового обов'язку правове регулювання соціальної підтримки цієї категорії населення набуває системного та комплексного характеру. Українські дослідники наголошують, що ефективність соціальної роботи з військовослужбовцями безпосередньо залежить від узгодженості законодавчих норм, стабільності правових гарантій та спроможності державних інституцій забезпечити їх практичну реалізацію [7].

Базовим нормативно-правовим актом, що визначає засади соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей, є Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», який закріплює комплекс державних гарантій у сферах матеріального забезпечення, медичного обслуговування, житлових прав, соціальних пільг і компенсацій [34]. Важливим аспектом даного закону є визнання особливого соціального статусу військовослужбовців, що зумовлює підвищений рівень соціальної відповідальності держави за забезпечення їхніх потреб у період служби та після її завершення.

Окреме місце у системі нормативно-правового забезпечення посідає Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», який визначає правовий статус учасників бойових дій та закріплює систему соціальних гарантій, спрямованих на їх соціальну адаптацію та інтеграцію у мирне життя [35]. Даний закон є ключовим з позицій соціальної роботи, оскільки

створює правові передумови для надання соціальних, реабілітаційних та психологічних послуг ветеранам війни та членам їхніх сімей.

У контексті соціальної роботи нормативно-правове забезпечення слід розглядати не лише як сукупність законів і підзаконних актів, а як інструмент професійної діяльності соціального працівника, що визначає межі, алгоритми та стандарти надання допомоги військовослужбовцям-учасникам бойових дій. Законодавчі норми формують правове поле, в межах якого здійснюється соціальний супровід, оцінка потреб, планування індивідуальної траєкторії підтримки та координація між різними суб'єктами соціальних послуг. Таким чином, якість соціальної роботи значною мірою залежить від чіткості та узгодженості нормативно-правових механізмів.

Українські науковці наголошують, що в умовах воєнного стану нормативно-правова база соціальної підтримки військовослужбовців має бути гнучкою та адаптивною, оскільки потреби цієї категорії населення є динамічними й змінюються залежно від етапу служби, стану здоров'я та сімейної ситуації [21]. Це актуалізує необхідність регулярного перегляду та оновлення нормативних актів з урахуванням реальних соціальних викликів.

Системоутворюючу роль у сфері соціальної підтримки військовослужбовців відіграє Закон України «Про соціальні послуги», який визначає загальні принципи, види, механізми надання соціальних послуг та суб'єктів їх надання [33]. У контексті соціальної роботи з учасниками бойових дій даний закон створює нормативну основу для організації соціального супроводу, соціальної адаптації, кризового втручання та інших форм професійної допомоги. Його значення полягає у впровадженні клієнтоорієнтованого підходу та переході від фрагментарної допомоги до системного надання соціальних послуг.

Розвиток нормативно-правового забезпечення соціальної підтримки військовослужбовців здійснюється також через підзаконні нормативні акти, зокрема постанови Кабінету Міністрів України та накази центральних органів виконавчої влади. Важливими у цьому контексті є нормативні документи, що регламентують порядок організації соціальних послуг, визначення потреб

населення територіальних громад, функціонування ветеранських просторів та служб соціального супроводу [29]. Дані акти конкретизують механізми реалізації законодавчих норм та забезпечують їх практичну імплементацію на місцевому рівні.

Особливу роль у сучасній системі нормативно-правового забезпечення відіграють стратегічні документи державної політики, зокрема Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року, яка визначає пріоритетні напрями розвитку системи соціальної підтримки військових та ветеранів війни, включно з удосконаленням соціальних послуг, розвитком міжвідомчої координації та посиленням ролі територіальних громад [36]. У стратегічному вимірі такі документи формують довгострокове бачення соціальної роботи з військовослужбовцями як складової відновлення людського потенціалу держави.

З позицій соціальної роботи важливим є також нормативне закріплення стандартів і класифікаторів соціальних послуг, які визначають зміст, обсяг та якість допомоги учасникам бойових дій. Запровадження Державного стандарту соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни сприяє уніфікації підходів до надання допомоги та підвищенню її якості [29]. Водночас науковці звертають увагу на необхідність постійного оновлення стандартів з урахуванням змін соціального контексту та зростання потреб військовослужбовців.

Разом із тим нормативно-правове забезпечення соціальної підтримки військовослужбовців характеризується низкою проблемних аспектів, серед яких дослідники виокремлюють фрагментарність законодавчого поля, дублювання функцій різних інституцій та складність доступу до соціальних гарантій на практиці [15]. Ці чинники знижують ефективність соціальної роботи та актуалізують потребу у вдосконаленні правових механізмів соціального захисту.

Важливим напрямом розвитку нормативно-правового забезпечення є посилення міжвідомчої взаємодії та інтеграція соціальних, медичних, психологічних і реабілітаційних послуг. У цьому контексті служби соціального супроводу та ветеранські простори розглядаються як інституційні інструменти реалізації законодавчих норм на практиці, що дозволяє забезпечити комплексний

підхід до задоволення потреб військовослужбовців та членів їхніх сімей.

Реалізація нормативно-правового забезпечення соціальної підтримки військовослужбовців відбувається через діяльність відповідних інституцій, серед яких ключову роль відіграють органи соціального захисту населення, ветеранські простори, служби соціального супроводу та громадські організації. Саме на інституційному рівні відбувається трансформація правових норм у конкретні соціальні послуги, програми та форми підтримки. В свою чергу, успішність цього процесу залежить від рівня міжвідомчої взаємодії та професійної підготовки фахівців соціальної сфери.

Отже, нормативно-правове забезпечення соціальної підтримки військовослужбовців – учасників бойових дій в Україні формує комплексну систему правових гарантій і механізмів соціальної роботи, спрямованих на захист прав, соціальну адаптацію та реінтеграцію цієї категорії населення. Розвинена законодавча база у поєднанні з підзаконними актами, стандартами соціальних послуг і стратегічними документами створює передумови для реалізації клієнтоорієнтованого та інституційно скоординованого підходу. Особливого значення в цьому контексті набуває відомче нормативне регулювання діяльності Державної прикордонної служби України, яке визначає специфічні умови служби та обґрунтовує необхідність розроблення цільових моделей соціальної роботи саме з військовослужбовцями ДПСУ. Водночас наявні проблеми практичної імплементації законодавства зумовлюють необхідність подальшого вдосконалення правових і організаційних механізмів соціальної підтримки, що актуалізує проведення емпіричного дослідження потреб військовослужбовців у межах наступних розділів роботи.

1.2 Соціальна робота з військовослужбовцями як наукова та практична категорія

Соціальна робота з військовослужбовцями належить до найзатребуваніших і водночас найскладніших напрямів сучасної соціальної практики, оскільки поєднує теоретичні підходи з конкретними діями, спрямованими на підтримку людей, які виконували військовий обов'язок і зазнали впливу бойових подій. Повернення до цивільного життя часто супроводжується потребою в комплексній допомозі, що охоплює психологічні, соціальні, економічні та правові аспекти. Тому робота з військовими постає не лише як суто прикладна діяльність, а і як окрема наукова площина, у межах якої формуються принципи, підходи й методи, чутливі до специфіки служби та етапу відновлення.

У науковому розумінні соціальна робота з військовослужбовцями постає як спеціалізований напрям професійної діяльності, спрямований на вивчення, попередження та подолання соціальних проблем осіб, пов'язаних із проходженням військової служби, участю в бойових діях, пораненням, втратою здоров'я, зміною соціального статусу та переходом до мирного життя. Як практична категорія вона охоплює систему заходів, форм і методів допомоги, що реалізуються як під час перебування особи у військовому підрозділі, так і на етапах лікування, реабілітації, демобілізації, соціальної адаптації та повернення до сімейного й громадського середовища. Такий підхід дає змогу розглядати соціальну роботу з військовослужбовцями не лише як окремий вид підтримки, а як цілісну систему професійного супроводу, зорієнтовану на збереження людського потенціалу, соціальної стабільності та гідності захисника держави.

Наукова цінність цього напряму полягає у формуванні системи знань, що узагальнює уявлення про характерні соціальні труднощі військових і пропонує методологічні підходи до їх подолання. Дослідження зосереджуються на чинниках успішної адаптації після служби, особливостях соціальної та психологічної реабілітації, а також на ролі державних і громадських інституцій у підтримці військових, ветеранів і їхніх родин. У науковому полі соціальна

робота з військовими має міждисциплінарний характер, адже спирається на напрацювання соціології, психології, педагогіки, права та медицини.

Метою соціальної роботи з військовослужбовцями є сприяння збереженню та відновленню їхнього соціального функціонування, захисту прав, розширенню доступу до необхідних ресурсів і послуг, а також підтримці процесів адаптації та реінтеграції. Відповідно до цього її основними завданнями виступають виявлення актуальних потреб військовослужбовця та його родини, організація соціального супроводу, консультування, кризове реагування, посередництво між особою та інституціями, профілактика соціальної дезадаптації та координація міжвідомчої допомоги. У такому контексті соціальна робота виконує діагностичну, захисну, посередницьку, реабілітаційну, профілактичну та координаційну функції, що забезпечує її цілісний і багаторівневий характер.

У практичному вимірі цей напрям передбачає індивідуальну та групову підтримку, спрямовану на відновлення соціальних ролей і повернення до повноцінної участі в житті громади. Вона охоплює консультування, допомогу у працевлаштуванні, правовий супровід, організацію освітніх і соціокультурних активностей, що полегшують інтеграцію. Важливою особливістю такої роботи є необхідність враховувати специфічний досвід військових, який нерідко пов’язаний із наслідками травматичних подій, втратами, погіршенням здоров’я та ускладненням соціальних взаємин.

Отже, соціальна робота з військовослужбовцями як науковий напрям дає змогу проєктувати ефективні моделі підтримки, а як практична діяльність забезпечує їхнє застосування в реальних умовах. Її значення визначається тим, що вона сприяє гідній адаптації та реабілітації військових, посилює соціальну безпеку й підтримує формування відповідальної суспільної культури допомоги та поваги до захисників держави..

Розвиток наукових підходів у соціальній роботі з військовими відбувався від домінування матеріальної допомоги та забезпечення до формування багатовимірних моделей, що враховують психологічні, соціальні, сімейні та правові аспекти реабілітації (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Порівняння наукових підходів у соціальній роботі з військовими

Назва підходу	Суть	Приклади застосування
Психосоціальний підхід	Поєднання психологічної допомоги та соціальної підтримки; робота з травмою, розвиток навичок адаптації.	Психологічне консультування, групові заняття, індивідуальна терапія.
Системний підхід	Розгляд військового як частини сім'ї та громади; урахування взаємозв'язків між особистісними і соціальними факторами.	Співпраця з родиною, громадами, державними та громадськими структурами.
Міждисциплінарний підхід	Інтеграція знань соціальної роботи, психології, медицини, права та педагогіки.	Спільна робота соціальних працівників, лікарів, юристів, освітян.
Сімейно орієнтований підхід	Адаптація військового розглядається у взаємозв'язку з відновленням ресурсів сім'ї.	Сімейне консультування, освітні тренінги, групова терапія для родин.

Наведені підходи засвідчують, що соціальна робота з військовослужбовцями не може обмежуватися лише одним фаховим виміром або однією формою підтримки. Найбільш продуктивним є поєднання психосоціального, системного, міждисциплінарного та сімейно орієнтованого підходів, оскільки саме така інтеграція дає змогу одночасно враховувати індивідуальні переживання військового, його стан здоров'я, правовий статус, сімейне оточення та ресурси громади. Це особливо важливо в умовах війни, коли проблеми військовослужбовців мають комплексний характер і потребують скоординованої відповіді з боку різних фахівців та інституцій.

Роль соціального працівника у роботі з військовослужбовцями є багатогранною та охоплює низку функцій, спрямованих на підтримку, захист і реінтеграцію військовослужбовців та ветеранів у суспільство. Насамперед він виступає як посередник між військовим, його родиною та державними чи громадськими інституціями. Це передбачає координацію різних видів допомоги – від медичної та психологічної до юридичної і соціально-економічної [14].

У практичному вимірі соціальна робота з військовослужбовцями реалізується через різноманітні форми і методи професійної взаємодії. Найпоширенішими формами є індивідуальна робота, групова робота, соціальний

супровід, робота з родиною, кризове втручання, кейс-менеджмент, консультування та міжвідомча взаємодія. Серед методів особливе значення мають бесіда, оцінка потреб, соціальне інформування, мотиваційна підтримка, посередництво, перенаправлення до профільних служб, адвокація та координація доступу до соціальних, психологічних, медичних і правових послуг. Використання цих форм і методів дає змогу забезпечити адресність допомоги та адаптувати її до конкретної життєвої ситуації військовослужбовця.

Важливим завданням є також захист прав і адвокація інтересів військовослужбовців. Соціальний працівник інформує про права військовослужбовців та ветеранів, допомагає отримати пільги, компенсації та соціальні послуги, а також представляє їхні інтереси в державних органах та громадських організаціях. У цьому контексті соціальна робота розглядається як механізм підвищення рівня соціальної справедливості та гарантій для тих, хто виконував військовий обов’язок [43].

Ефективність соціальної роботи з військовослужбовцями доцільно оцінювати через зміни у рівні їхньої соціальної адаптації, стабільність соціальних зв’язків, доступ до гарантованих послуг, здатність вирішувати повсякденні та правові проблеми, а також через покращення взаємодії з родиною та соціальним оточенням. Важливими показниками результативності є своєчасність наданої допомоги, її комплексність, міжвідомча узгодженість, орієнтація на потреби конкретної особи та досягнення стійкого позитивного ефекту. Саме тому соціальна робота у цій сфері має оцінюватися не лише за кількістю наданих послуг, а й за тим, наскільки вона сприяє реальному відновленню соціального функціонування військовослужбовця.

Таким чином, соціальна робота з військовослужбовцями є окремим професійним напрямом, який має власний об’єкт впливу, специфічні завдання, функції, форми та методи реалізації. Її зміст визначається не лише потребою у соціальному захисті, а й необхідністю комплексного супроводу особистості в умовах бойового досвіду, травматичних змін і подальшої адаптації до нових життєвих обставин.

1.3 Етичні принципи та сучасні виклики соціальної роботи з військовослужбовцями

Етичний вимір соціальної роботи з військовослужбовцями набуває особливої ваги в умовах війни, коли професійна допомога здійснюється у просторі підвищеного ризику, жорсткої організаційної ієрархії, психоемоційного напруження та обмеженого часу для реагування. На відміну від багатьох інших сфер соціальної роботи, тут фахівець взаємодіє з людиною, життєвий досвід якої пов'язаний із бойовими діями, загрозою життю, втратою побратимів, пораненням або тривалою розлукою з родиною. Саме тому етичні принципи в цій сфері виступають не лише професійним орієнтиром, а й умовою безпечної, довірливої та результативної взаємодії.

Етичні принципи соціальної роботи з військовими становлять основу професійної діяльності фахівця, оскільки саме вони забезпечують довіру, відкритість та ефективність допомоги. Найважливішим принципом є повна повага до гідності та унікального досвіду військовослужбовця. Соціальний працівник має враховувати специфіку військової служби, пов'язану з ризиком для життя, втратами, фізичними і психологічними травмами, та будувати взаємодію на основі визнання значущості ролі військового у суспільстві.

Не менш важливим є принцип конфіденційності, який передбачає збереження в таємниці всієї інформації, отриманої під час роботи з військовим та його родиною. Це особливо актуально у випадках, коли йдеться про переживання бойових подій, проблеми із психічним здоров'ям або складні сімейні ситуації. Дотримання конфіденційності створює атмосферу довіри, без якої неможливе ефективне консультування й супровід.

Не менш значущими є принципи добровільності звернення, поваги до права на самовизначення та недопущення шкоди. Соціальний працівник повинен визнавати право військовослужбовця брати участь у прийнятті рішень щодо власного супроводу, визначати прийнятний темп взаємодії та окреслювати межі особистої відкритості. У роботі з людьми, які пережили бойовий досвід, особливо важливо уникати повторної травматизації, надмірного тиску,

нав’язування рішень або втручання, до якого людина не готова. Такий підхід забезпечує суб’єктність військовослужбовця і відповідає гуманістичній природі соціальної роботи.

Етична основа соціальної роботи включає принцип недискримінації. Незалежно від віку, статі, звання, релігійних чи політичних поглядів військового, соціальний працівник зобов’язаний забезпечити рівний доступ до послуг. Особливу увагу слід приділяти тим категоріям військовослужбовців та ветеранів, які можуть зазнавати додаткової соціальної стигматизації – наприклад, особам з інвалідністю, жінкам-військовослужбовцям чи внутрішньо переміщеним особам.

Важливе значення має принцип емпатії та гуманності. Працівник повинен вміти не лише вислухати, а й щиро співпереживати, демонструючи повагу до почуттів та досвіду військового. Саме емпатія дозволяє зменшити дистанцію між фахівцем і клієнтом, створюючи умови для конструктивної роботи.

Окремо слід наголосити на принципі професійної компетентності, адже робота з військовими вимагає спеціальної підготовки та розуміння психотравматичних наслідків війни. Наявність знань і навичок, постійний професійний розвиток і дотримання стандартів міжнародної практики є невід’ємними складовими відповідальної діяльності у цій сфері.

У роботі з військовослужбовцями особливої ваги набуває дотримання професійних меж і вміння діяти в ситуації етичного вибору. Соціальний працівник може опинятися між потребою захистити інтереси конкретної людини та необхідністю враховувати службові правила, вимоги безпеки, внутрішній порядок підрозділу або запити командування. У таких випадках принциповими є чітке розмежування професійних ролей, прозорість умов взаємодії, коректне інформування про межі конфіденційності та орієнтація на найкращі інтереси військовослужбовця без порушення норм служби. Саме здатність витримувати цей баланс свідчить про професійну зрілість фахівця.

Узагальнення основних етичних орієнтирів соціальної роботи з військовослужбовцями дає змогу представити їх як взаємопов’язану систему професійних вимог, що визначають якість допомоги та характер взаємодії між

фахівцем і отримувачем послуг. До таких основ належать повага до гідності, конфіденційність, недискримінація, емпатія, професійна компетентність, дотримання меж професійної ролі та орієнтація на недопущення шкоди.



Рис. 1.1 Етичні основи соціальної роботи з військовими

Таким чином, етичні принципи у роботі з військовими ґрунтуються на поєднанні професійних стандартів соціальної роботи з особливостями військового досвіду, забезпечуючи не лише надання допомоги, а й формування довіри, підтримки та справедливого ставлення до тих, хто виконував свій обов’язок перед державою.

Водночас практична реалізація зазначених етичних принципів відбувається не в абстрактних умовах, а в конкретному соціальному та організаційному контексті військової служби. Саме тому ефективність соціальної роботи визначається не лише правильністю професійних установок, а

й здатністю фахівця діяти в умовах обмежених ресурсів, часової напруги, інституційних бар’єрів і високої психологічної вразливості отримувачів допомоги. Це зумовлює необхідність розгляду сучасних викликів, які ускладнюють надання підтримки військовослужбовцям.

Соціальна робота з військовослужбовцями під час проходження служби стикається з низкою викликів, які прямо впливають на своєчасність і результативність підтримки. Одним із найчутливіших бар’єрів залишається стигматизація звернення по психологічну чи соціальну допомогу у військовому середовищі. Частина військових уникає контакту з фахівцями через побоювання осуду з боку побратимів, втрати авторитету, а також через страх можливих наслідків для служби, допусків або ставлення командування. У підсумку проблеми часто не проговорюються вчасно, накопичуються й проявляються вже тоді, коли людині складніше самостійно стабілізувати стан і відновити робочі функції.

Суттєвим викликом є й кадровий аспект, адже військова соціальна робота потребує спеціалізованої підготовки та розуміння внутрішньої логіки служби. Соціальний працівник у підрозділі має працювати не лише з особистими труднощами військовослужбовця, а й з організаційними чинниками, такими як режим, підпорядкування, навантаження, ротації, обмеження часу й доступу до зовнішніх сервісів. За відсутності відповідних компетентностей важко якісно вести первинне консультування, кризове реагування, комунікацію з командуванням та перенаправлення до суміжних служб, зберігаючи баланс між підтримкою людини і службовими вимогами.

Додаткове навантаження створює обмеженість ресурсів і нерівномірність доступу до допомоги залежно від місця дислокації та інтенсивності виконання завдань. У частині випадків можливості отримати консультацію, юридичну підтримку або вирішити соціально-побутові питання зменшуються через дефіцит часу, логістичні обмеження та складність швидкої координації між різними інституціями. Це призводить до того, що навіть за наявності формальних гарантій військовослужбовець може фактично не отримати послугу в потрібний момент або отримати її із запізненням.

Серйозною проблемою залишається і недостатня узгодженість між різними суб’єктами допомоги. Підтримка військовослужбовця часто потребує одночасної участі командування, медичних працівників, психологів, соціальних працівників, юристів, органів соціального захисту та громадських організацій, однак на практиці взаємодія між ними не завжди є системною. Через це частина запитів може дублюватися, втрачатися або залишатися без належного супроводу. Для військовослужбовця така фрагментарність означає додаткове виснаження і зниження довіри до самої системи допомоги.

Важливим викликом під час служби є й соціальна напруга, пов’язана з розривом звичних зв’язків, тривалими періодами відсутності вдома та ускладненням комунікації з близькими. Військові можуть переживати відчуття віддалення від цивільного життя, втому від постійної мобілізації ресурсів, конфлікти у взаєминах, а також труднощі з вирішенням побутових і юридичних питань, які в мирних умовах розв’язуються простіше. У таких ситуаціях соціальна робота має підтримувати не лише самого військовослужбовця, а й його сім’ю, бо сімейне виснаження, тривога та хронічна напруга безпосередньо впливають на психологічну стійкість і службову ефективність.

Окремої уваги потребує питання конфіденційності та довіри, адже у військовому контексті будь-яка робота з персональною інформацією сприймається особливо чутливо. Якщо у підрозділі не вибудувані зрозумілі правила звернення, збереження даних і межі інформування командирів, то готовність військових користуватися допомогою знижується. Тому виклики соціальної роботи під час служби пов’язані не лише з індивідуальними потребами, а й з організаційними умовами, які мають забезпечити доступність підтримки, професійність фахівців, міжвідомчу взаємодію та безпечний простір для звернення.

Окремим викликом виступає ризик вторинної травматизації та емоційного виснаження фахівців, які працюють із військовослужбовцями. Постійний контакт із темами втрати, болю, поранень, сімейних криз і психоемоційної дестабілізації вимагає від соціального працівника значного внутрішнього ресурсу та професійної стійкості. За відсутності належної супервізії, підтримки

команди та можливостей для професійного відновлення це може негативно впливати як на самого фахівця, так і на якість допомоги, яку він надає. Отже, сучасні виклики охоплюють не лише потреби військовослужбовців, а й умови здійснення професійної діяльності в цій сфері.

Таблиця 1.2

Виклики соціальної роботи з військовослужбовцями

Виклик	Суть	Наслідки	Шляхи подолання
Стигматизація психічних розладів	Військові уникають звернення по допомогу через страх осуду.	Несвоєчасне виявлення ПТСР, депресії, суїцидальні ризики.	Проведення інформаційних кампаній, створення анонімних сервісів психологічної підтримки.
Недостатня підготовка кадрів	Брак спеціалізованих знань і навичок у соціальних працівників.	Низька ефективність реабілітаційних програм, перевантаження фахівців.	Запровадження освітніх програм, підвищення кваліфікації, міжнародний обмін досвідом.
Обмеженість ресурсів державних програм	Недостатнє фінансування соціальних і реабілітаційних послуг.	Незадоволеність військовослужбовців та ветеранів, залежність від НГО та донорів.	Залучення грантів, розвиток державно-громадського партнерства.
Соціальна ізоляція військовослужбовців та ветеранів	Відчуття відчуження, нерозуміння з боку цивільного суспільства.	Дезадаптація, зростання соціальної напруги.	Розвиток програм інтеграції в громади, групи самодопомоги, культурно-освітні проекти.
Травматизація сімей військових	Стрес і психологічні труднощі у членів родини військовослужбовця та ветерана.	Поглиблення сімейних конфліктів, негативний вплив на процес реабілітації військового.	Сімейне консультування, підтримка дітей військовослужбовців, програми психосоціальної допомоги.

Табл. 1.2 узагальнює ключові проблеми, з якими стикається соціальна робота у сфері підтримки військовослужбовців. До основних викликів належать стигматизація психічних розладів, що перешкоджає своєчасному отриманню допомоги; недостатня підготовка кадрів, яка знижує ефективність реабілітаційних програм; обмеженість державних ресурсів, що змушує значною мірою покладатися на громадські організації; соціальна ізоляція

військовослужбовців та ветеранів, яка веде до їхньої дезадаптації; а також травматизація членів родин військових, що негативно впливає на процес реабілітації. Водночас у таблиці окреслені можливі шляхи подолання цих проблем, серед яких – інформаційні кампанії та анонімні сервіси психологічної підтримки, підготовка та підвищення кваліфікації соціальних працівників, державно-громадське партнерство, розвиток інтеграційних програм у громадах та запровадження сімейного консультування.

Отже, сучасні виклики соціальної роботи з військовослужбовцями мають комплексний характер і поєднують індивідуальні, організаційні, кадрові та суспільні чинники. Це означає, що підвищення ефективності допомоги неможливе лише за рахунок окремих ініціатив або точкових заходів. Необхідним є системний підхід, який передбачає розвиток професійної підготовки кадрів, зміцнення міжвідомчої координації, розширення доступу до послуг, посилення сімейно орієнтованих практик і утвердження етичної культури підтримки у військовому середовищі.

Висновки до 1 розділу

У першому розділі було з’ясовано, що соціальна робота у військових підрозділах має виразну теоретико-правову основу і формується на перетині державної соціальної політики, системи соціального захисту, реабілітаційної практики та професійної діяльності фахівців соціальної сфери. Проведений аналіз показав, що в умовах війни соціальна підтримка військовослужбовців набуває не допоміжного, а стратегічного значення, оскільки пов’язана не лише із забезпеченням соціальних гарантій, а й із підтриманням людського потенціалу, соціальної стійкості та боєздатності. Встановлено, що нормативно-правове забезпечення цієї сфери в Україні загалом сформоване та охоплює базові питання правового статусу військовослужбовців, соціального захисту, соціальних послуг, адаптації, реабілітації та міжвідомчої взаємодії.

Разом з тим дослідження дало змогу констатувати, що наявність розгалуженої законодавчої бази ще не гарантує повної ефективності соціальної

роботи на практиці. У процесі аналізу виявлено, що проблемними залишаються фрагментарність окремих механізмів реалізації прав, нерівномірність доступу до послуг, дублювання функцій різними інституціями, а також складність оперативного реагування на динамічні потреби військовослужбовців під час служби та після неї. Таким чином, нормативно-правове поле створює необхідні передумови для професійної підтримки, однак потребує подальшого вдосконалення в частині практичної узгодженості, адаптивності та інституційної спроможності.

У ході опрацювання теоретичних підходів було обґрунтовано, що соціальна робота з військовослужбовцями є самостійним спеціалізованим напрямом професійної діяльності, який має власний об’єкт, зміст, функції, форми, методи та критерії результативності. Вона постає одночасно як наукова категорія, що відображає систему знань про соціальні проблеми військових і шляхи їх подолання, і як практична категорія, що реалізується через соціальний супровід, консультування, посередництво, кризове реагування, кейс-менеджмент, роботу з родиною та міжвідомчу координацію. Узагальнення наукових підходів дало змогу стверджувати, що найефективнішою є інтеграція психосоціального, системного, міждисциплінарного та сімейно орієнтованого підходів, оскільки саме вона найбільш повно враховує складність бойового досвіду та багатовимірність потреб військовослужбовця.

Важливим результатом першого розділу стало уточнення професійної ролі соціального працівника у військовому середовищі. Встановлено, що його діяльність не обмежується наданням окремих послуг, а передбачає комплексний супровід особистості в умовах служби, травматичного досвіду, змін соціального статусу та потреби у подальшій адаптації. Соціальний працівник виконує діагностичну, захисну, посередницьку, координаційну, реабілітаційну та профілактичну функції, а ефективність його роботи визначається не лише кількістю наданої допомоги, а насамперед здатністю сприяти реальному відновленню соціального функціонування військовослужбовця, зміцненню його зв’язків із родиною та забезпеченню доступу до необхідних ресурсів.

Окрему увагу в розділі було приділено етичним принципам соціальної роботи з військовослужбовцями та сучасним викликам її здійснення. Проведений аналіз показав, що етична складова в цій сфері має особливу вагу через поєднання високої вразливості отримувачів допомоги, специфіки військової ієрархії та необхідності працювати в умовах обмежених ресурсів і підвищеної відповідальності. До ключових професійних орієнтирів належать повага до гідності людини, конфіденційність, недискримінація, добровільність, емпатія, професійна компетентність, недопущення шкоди та дотримання меж професійної ролі. Саме ці принципи визначають якість взаємодії та формують підґрунтя довіри між військовослужбовцем і фахівцем.

Узагальнюючи результати першого розділу, можна стверджувати, що соціальна робота у військових підрозділах є складною, суспільно значущою та інституційно необхідною сферою професійної діяльності, яка вимагає поєднання правового забезпечення, науково обґрунтованих підходів, етичної чутливості та організаційної спроможності. Водночас виявлені виклики, зокрема стигматизація звернення по допомогу, кадровий дефіцит, ресурсні обмеження, міжвідомча неузгодженість, соціальна напруга та ризик професійного виснаження фахівців, засвідчують потребу в подальшому емпіричному вивченні цієї проблематики. Саме тому наступний розділ доцільно присвятити дослідженню реальних потреб, проблем і викликів соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах та обґрунтуванню практичних шляхів підвищення її ефективності.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦИФІКИ ТА ВИКЛИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ

2.1 Розробка програми емпіричного дослідження особливостей соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах

Емпіричне дослідження особливостей соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах було розроблене з метою виявлення реального досвіду отримання соціальної підтримки під час проходження служби, визначення актуальних потреб військовослужбовців, окреслення основних труднощів у доступі до допомоги та оцінювання її ефективності в умовах функціонування військового підрозділу. Програма дослідження ґрунтувалася на комплексному підході, що поєднував авторське опитування, напівструктуроване інтерв'ю та спостереження, завдяки чому стало можливим не лише зафіксувати найбільш поширені оцінки й запити респондентів, а й глибше проаналізувати зміст їхнього досвіду, ставлення до наявної системи супроводу та проблеми, що виникають у процесі звернення по соціальну допомогу під час служби.

Проведене емпіричне дослідження проблем і потреб військовослужбовців дозволило всебічно й поглиблено проаналізувати реальний стан системи соціальної підтримки цієї категорії осіб, оцінити ефективність існуючих форм допомоги та окреслити напрями, що потребують подальшого вдосконалення. Отримані результати ґрунтуються на комплексному аналізі емпіричних даних, зібраних шляхом опитування 50 військовослужбовців ВЧ3005 Східного оперативно-територіального об'єднання Національної гвардії України.

Основним інструментом збору емпіричних даних у межах дослідження стало авторське опитування «Оцінювання досвіду та потреб військовослужбовців під час проходження служби у соціальній підтримці та супроводі» (Додаток А). Його зміст було розроблено відповідно до мети дослідження, яка полягала у виявленні реального досвіду військовослужбовців щодо отримання соціальної підтримки під час служби, визначенні найбільш

актуальних потреб, бар’єрів звернення по допомогу та оцінюванні якості наявного соціального супроводу. Важливою особливістю опитувальника стало дотримання принципів анонімності та безпеки респондентів. Анкета не передбачала збору службової інформації або відомостей, що могли б розкривати місце виконання завдань чи інші чутливі обставини, що забезпечило більш відвертий характер відповідей і підвищило достовірність отриманих результатів.

Структура опитувальника охоплювала кілька взаємопов’язаних змістових блоків. Перший блок був спрямований на фіксацію загальних соціально-демографічних і службових характеристик респондентів, зокрема статі, віку, стажу військової служби та статусу у підрозділі. Другий блок стосувався безпосереднього досвіду потреби у соціальній підтримці та видів допомоги, які військовослужбовці отримували або намагалися отримати під час проходження служби. У цьому контексті увага зосереджувалася на консультаціях щодо прав, гарантій і виплат, допомозі з документами, підтримці у вирішенні сімейних питань, психологічному консультуванні, інформуванні про доступні послуги та сприянні у взаємодії з установами й службами. Окремо в анкеті було передбачено питання щодо суб’єктів надання підтримки, що дало змогу визначити, хто саме найчастіше виступає джерелом соціальної допомоги для військовослужбовця під час служби.

Наступні блоки анкети були орієнтовані на оцінювання доступності інформації про соціальну допомогу, причин незвернення по неї, рівня ефективності отриманої підтримки, дотримання конфіденційності та коректності у спілкуванні. Окрему увагу було приділено виявленню тих напрямів соціальної підтримки, які, на думку респондентів, потребують посилення у підрозділі, а також динаміці потреб у допомозі за останні місяці служби. Важливим елементом опитувальника стали питання, пов’язані з роллю сім’ї та близьких у моральній підтримці військовослужбовця, а також із потребами родини у додатковому консультуванні чи супроводі. Завершальне відкрите питання дозволило респондентам самостійно сформулювати пропозиції щодо покращення соціальної підтримки під час служби, що розширило аналітичні

можливості дослідження і дало змогу врахувати не лише стандартизовані відповіді, а й індивідуальне бачення проблем і шляхів їх розв’язання.

З метою поглиблення результатів анкетування у межах дослідження було використано напівструктуроване інтерв’ю із соціальними працівниками, професійна діяльність яких пов’язана з наданням підтримки військовослужбовцям під час проходження служби. Застосування цього методу дало змогу доповнити кількісні дані якісною інформацією, отримати більш розгорнуте уявлення про реальні умови організації соціальної роботи у військових підрозділах, а також виявити професійне бачення фахівців щодо найбільш поширених потреб, труднощів і бар’єрів у доступі військовослужбовців до соціальної допомоги. Напівструктурований формат був обраний тому, що він поєднує наявність заздалегідь визначених тематичних блоків із можливістю уточнювати окремі відповіді, розкривати їхній зміст і фіксувати індивідуальні професійні спостереження респондентів.

Зміст інтерв’ю був зосереджений на оцінюванні стану соціальної підтримки військовослужбовців під час служби, визначенні найбільш типових запитів і проблем, характеристиці дієвих форм соціальної роботи, а також виявленні труднощів, що виникають у процесі соціального супроводу (Додаток Б). Окрема увага приділялася таким аспектам, як поінформованість військовослужбовців про можливості звернення по допомогу, чинники, що перешкоджають використанню соціальної підтримки, врахування потреб членів сімей, етичні труднощі у професійній діяльності та рівень міжвідомчої взаємодії між різними суб’єктами допомоги. Така побудова інтерв’ю дала змогу отримати не лише опис окремих проблемних ситуацій, а й фахове бачення причин їх виникнення та можливих шляхів удосконалення практики соціальної роботи у військовому середовищі.

Отримані в ході інтерв’ю матеріали будуть опрацьовані за допомогою якісного аналізу та використані для змістового доповнення результатів авторського опитування. Це дозволило зіставити оцінки самих військовослужбовців із професійним баченням соціальних працівників, виявити спільні та відмінні акценти у сприйнятті потреб і труднощів, а також підвищити

аналітичну глибину дослідження. У підсумку застосування напівструктурованого інтерв'ю сприяло більш повному розкриттю особливостей соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах та стало важливою складовою емпіричної програми дослідження.

Отже, розроблена програма емпіричного дослідження забезпечила цілісне вивчення особливостей соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах, оскільки поєднала кількісний і якісний підходи до збору та інтерпретації даних. Використання авторського опитування дало змогу зафіксувати поширені оцінки, запити та труднощі військовослужбовців щодо соціальної підтримки під час служби, тоді як напівструктуроване інтерв'ю із соціальними працівниками дозволило глибше розкрити професійне бачення проблем, бар'єрів і ресурсів у цій сфері. Залучення спостереження та подальша кількісна і якісна обробка отриманих матеріалів сприяли підвищенню достовірності результатів і створили належне аналітичне підґрунтя для подальшого дослідження основних потреб, проблем і викликів соціальної роботи з військовослужбовцями, що становить зміст наступного підпункту.

2.2. Аналітичне дослідження специфіки та викликів соціальної роботи з військовослужбовцями

Аналітичне дослідження специфіки та викликів соціальної роботи з військовослужбовцями було спрямоване на виявлення реального стану соціальної підтримки у військовому підрозділі, з'ясування найбільш поширених потреб військовослужбовців під час проходження служби, а також визначення бар'єрів, які ускладнюють своєчасне отримання допомоги. У межах цього підпункту узагальнюються результати авторського опитування військовослужбовців ВЧ3005 Східного оперативно-територіального об'єднання Національної гвардії України, а також дані напівструктурованого інтерв'ю, що дало змогу поєднати оцінки самих респондентів із професійним баченням фахівців. Такий підхід дозволяє не лише описати окремі труднощі у сфері соціальної роботи з військовослужбовцями, а й виявити системні особливості

організації соціального супроводу, рівень його доступності, ефективності та відповідності актуальним потребам особового складу.

На першому етапі дослідження проведено опитування «Оцінювання досвіду та потреб військовослужбовців під час проходження служби у соціальній підтримці та супроводі» (Додаток А).

За підсумками опитування 50 військовослужбовців ВЧ3005 за статтю переважали чоловіки 44 респонденти, що становить 88%, тоді як жінок було 6 респонденток, або 12%. Така структура вибірки загалом відображає типову для підрозділів НГУ гендерну пропорцію і дає підстави розглядати подальші відповіді передусім крізь призму досвіду чоловічого особового складу, водночас не втрачаючи з поля зору наявність окремої групи жінок зі своїми організаційними і соціальними запитами.

Вікова структура розподілилася так до 25 років 10 осіб, або 20%, 26–35 років 18 осіб, або 36%, 36–45 років 14 осіб, або 28%, понад 45 років 8 осіб, або 16% (рис. 2.1).

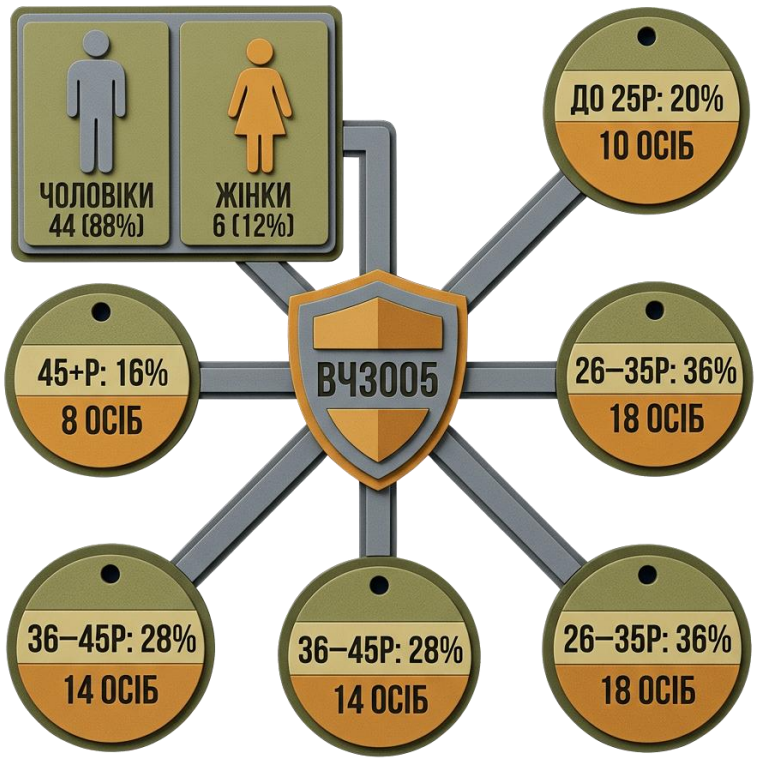


Рис. 2.1 Гендерна та вікова структура респондентів

Отже, найбільшою виявилася група 26–35років, а разом із групою 36–45 років вона формує більшість 32 особи, або 64%, що вказує на домінування респондентів у віці активного професійного навантаження і сімейної відповідальності.

За стажем служби спостерігається змішана картина, що поєднує досвід новоприбулих і кадрових військових до 1 року 12 осіб, або 24%, 1–3роки 17 осіб, або 34%, 4–10 років 14 осіб, або 28%, понад 10 років 7 осіб, або 14% (рис. 2.2).

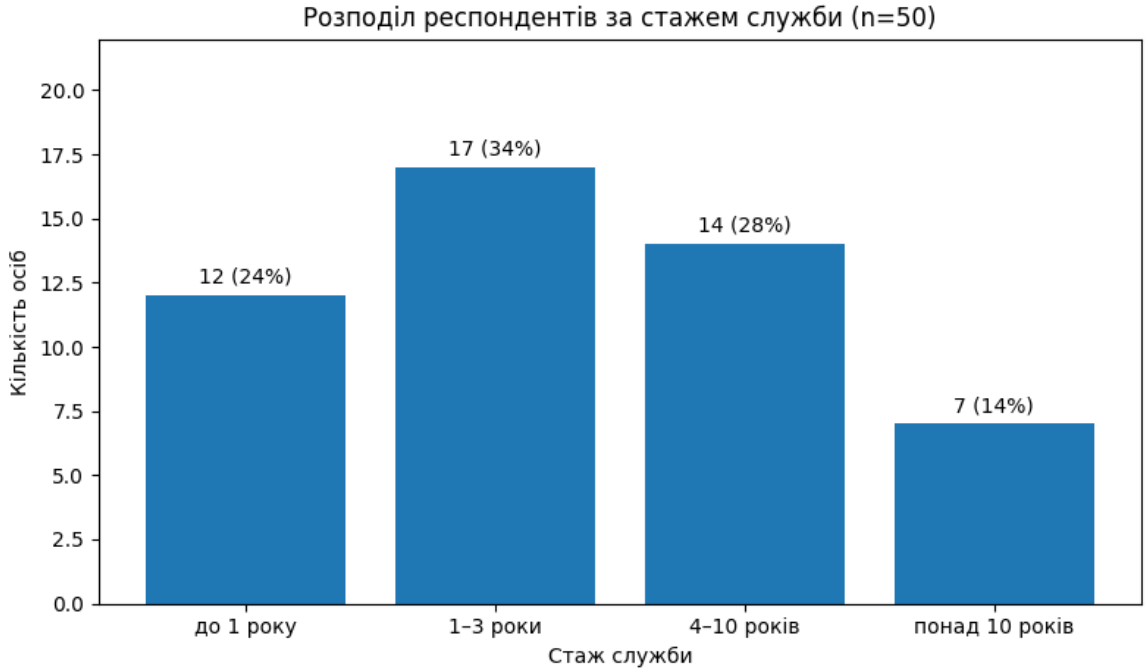


Рис. 2.2 Розподіл респондентів за стажем служби

Найчисельнішою є група зі стажем 1–3 роки, що може свідчити про значну частку військових, які вже пройшли первинну адаптацію до служби, але ще перебувають у фазі інтенсивного накопичення досвіду і формування стабільних практик звернення по підтримку.

За статусом у підрозділі більшість становили військовослужбовці солдатського і сержантського складу 31 особа, або 62%, офіцерський склад представлений 16 особами, або 32%, ще 3 респонденти, або 6%, обрали варіант інше. У підсумку вибірка переважно відображає позицію ланки, яка безпосередньо несе основне операційне навантаження, що є важливим для

подальшого аналізу доступності і практичної результативності соціальної підтримки саме у повсякденних умовах служби.

У відповідях на запитання про потребу в соціальній підтримці під час служби протягом останніх 6 місяців більшість респондентів зазначили наявність такої потреби, так відповіли 31 особа, або 62%. Відсутність потреби відзначили 12 осіб, або 24%. Ще 7осіб, або 14%, обрали варіант важко відповісти, що може вказувати на нечітке розуміння меж соціальної підтримки у підрозділі або на ситуації, коли потреба проявлялася епізодично і не була усвідомлена як запит на соціальну допомогу (рис. 2.3).

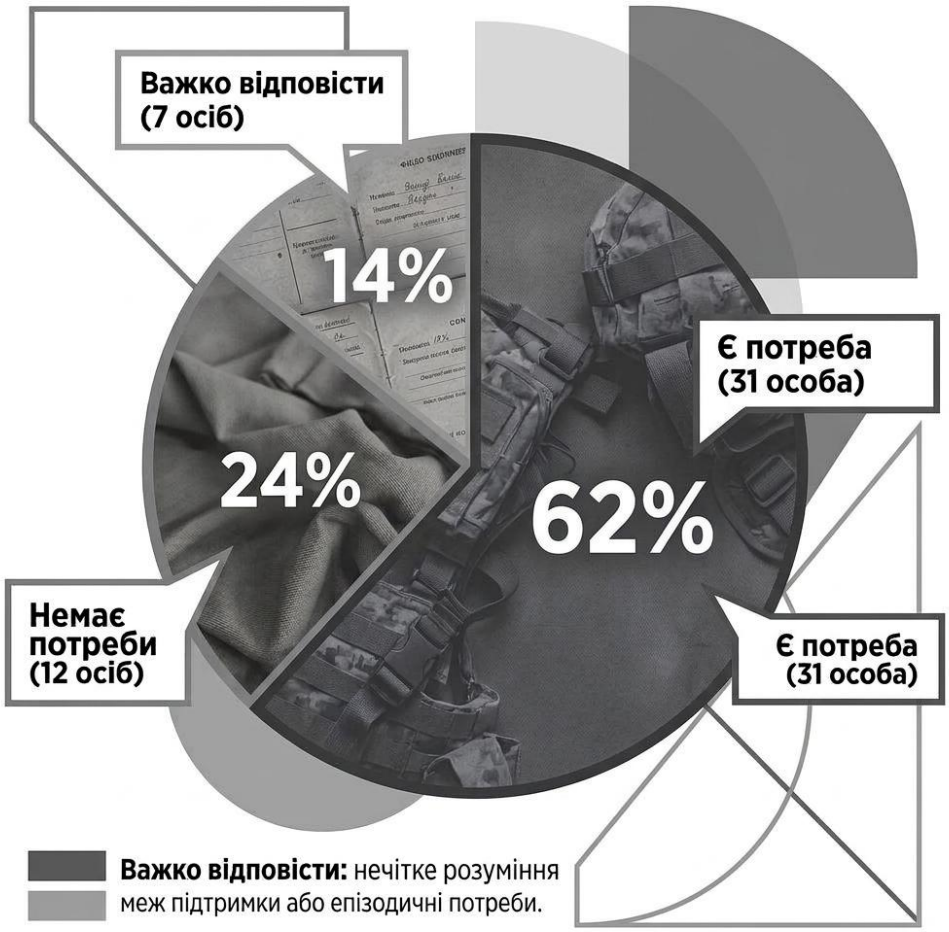


Рис. 2.3 Оцінка потреб в соціальній підтримці під час служби протягом останніх 6 місяців

Серед тих, хто повідомив про потребу в підтримці, найчастіше згадували консультації щодо прав, гарантій, виплат і пільг, це відзначили 21 особа, або 68% від групи з потребою. Допомогу з оформленням документів, рапортів, довідок і статусів обрали 18 осіб, або 58%. Інформування про доступні послуги та порядок звернення відзначили 16 осіб, або 52%, психологічну підтримку або кризове консультування 14 осіб, або 45%. Підтримку у вирішенні сімейних питань і комунікації з рідними зазначили 12 осіб, або 39%, а сприяння у взаємодії з державними установами або службами 10 осіб, або 32%. Відповідь інше обрали 3 особи, або 10%, і в цих відповідях переважали запити на допомогу в організації побутових питань та уточненні алгоритмів отримання окремих видів забезпечення (рис. 2.4).



Рис. 2.4 «Які види соціальної підтримки під час служби ви отримували або намагалися отримати?»

Запитання, яке стосувалося джерел підтримки під час служби, показало, що найчастіше військовослужбовці спираються на найближче соціальне оточення. Моральну і організаційну підтримку з боку родини та близьких відзначили 20 осіб, або 65% від тих, хто мав потребу, а підтримку з боку побратимів і колег 17 осіб, або 55%. До посадових осіб або підрозділу, що виконує функції соціального супроводу, зверталися або отримували допомогу 14 осіб, або 45%, до психолога підрозділу або фахівця психологічної служби 12 осіб,

або 39%, до командира або безпосереднього керівника 9 осіб, або 29%. Про залучення зовнішніх організацій або волонтерів повідомили 8 осіб, або 26%. Водночас 7 осіб, або 23%, зазначили, що фактично не отримували підтримки або не зверталися, попри наявність потреби, що є важливим сигналом для подальшого аналізу бар'єрів доступу, довіри та зрозумілості маршрутів звернення у підрозділі (2.5).

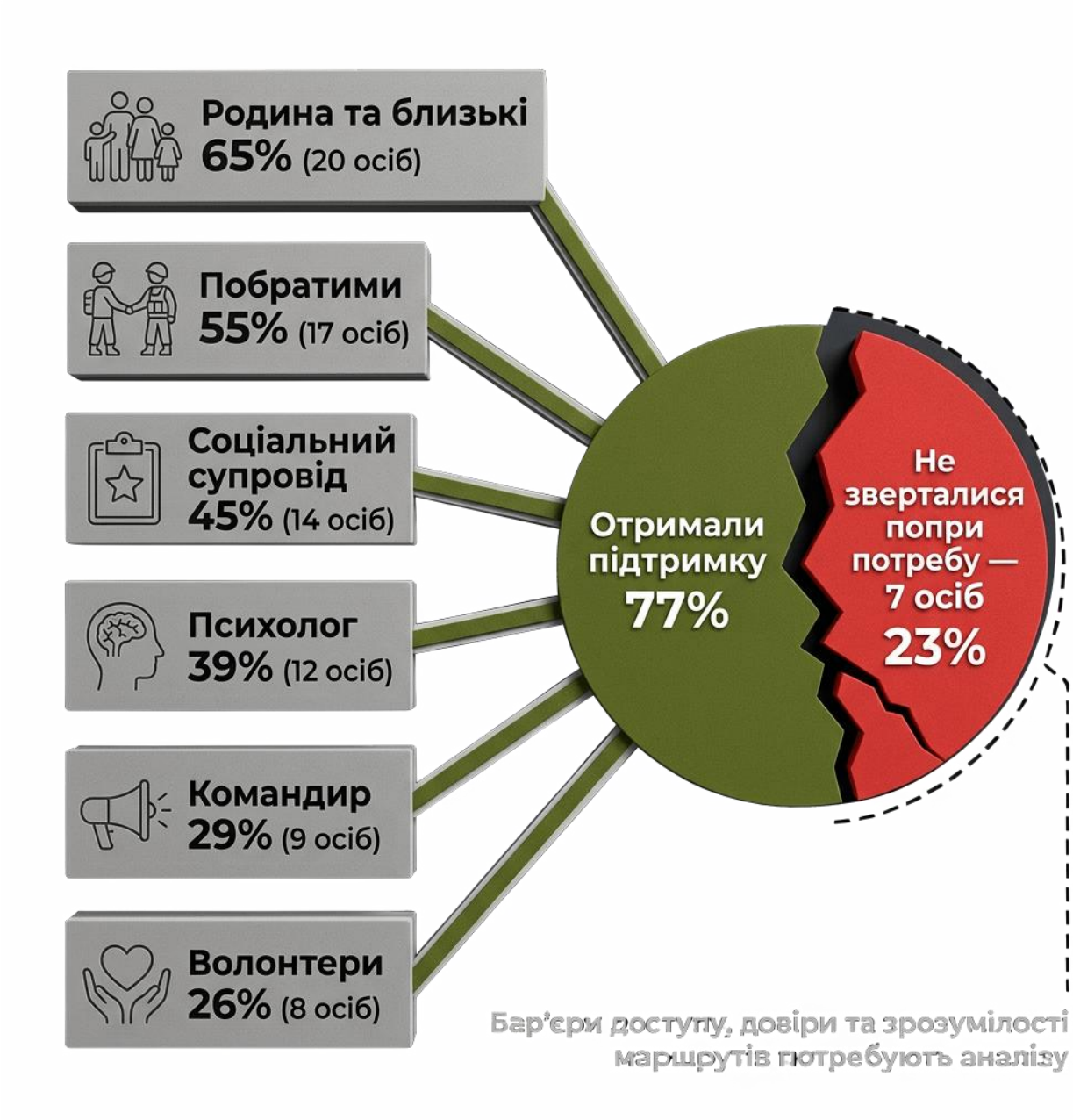


Рис. 2.5. «Від кого найчастіше ви отримували соціальну підтримку під час служби?»

За відповідями на запитання про доступність і зрозумілість інформації щодо того, куди і як звертатися по соціальну допомогу у підрозділі, картина

вийшла помірно позитивною, але з помітною часткою невизначеності. Повністю доступною і зрозумілою її назвали 14 осіб, що становить 28%, ще 18 осіб, або 36%, оцінили її як скоріше доступну, але з прогалинами. Водночас 12 осіб, або 24%, вказали, що інформація лише частково зрозуміла і потребує уточнень, а 6 осіб, або 12%, охарактеризували її як недостатньо доступну або незрозумілу. У підсумку майже кожен третій респондент фактично сигналізує про потребу у більш чітких каналах інформування і зрозумілому маршруті звернення.

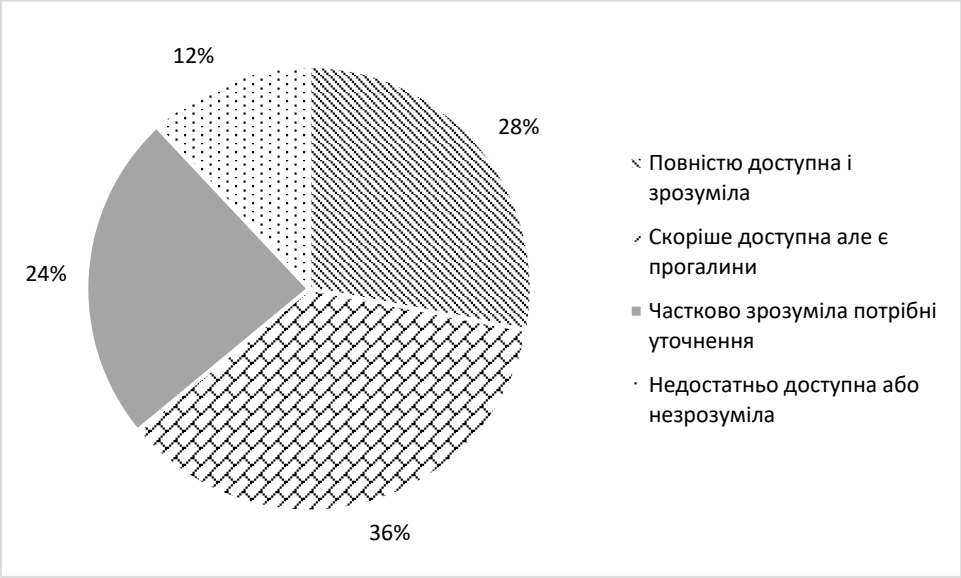


Рис. 2.6 Доступність і зрозумілість інформації для військовослужбовців щодо того, куди і як звертатися по соціальну допомогу у підрозділі

Наступне запитання аналізувалося серед тих, хто не звертався по соціальну допомогу під час служби, таких було 22 особи. Найчастіше звучала причина відсутності потреби, її обрали 11 осіб. Паралельно значна частина називала організаційні й інформаційні бар’єри, 9 осіб зазначили брак часу або складність поєднання звернення зі службою, 8 осіб вказали, що не знали, куди звертатися. Бар’єри довіри також були відчутними, 6 осіб повідомили про недовіру до конфіденційності, 5 осіб про побоювання осуду або негативного ставлення, 4 особи про переконання, що звернення не дасть результату, ще 2 особи навели інші причини, які переважно стосувалися небажання пояснювати ситуацію і прагнення вирішувати питання самостійно.

За запитанням щодо оцінки ефективності соціальної підтримки під час служби результати розподілилися так, що поряд із позитивними оцінками помітною залишилася група, яка підтримки не отримувала. Дуже ефективною її назвали 8 осіб, або 16%, скоріше ефективною 14 осіб, або 28%, частково корисною 9 осіб, або 18%, відсутність відчутного ефекту зазначили 4 особи, або 8%, а 15 осіб, або 30%, вказали, що підтримки не отримували. Такий розподіл підкреслює, що там, де контакт із підтримкою відбувся, оцінки здебільшого є позитивними або помірно позитивними, однак залишається істотна частка респондентів поза фактичним охопленням.

Запитання про дотримання конфіденційності та коректність у спілкуванні також демонструє залежність від самого факту звернення. Повне дотримання відзначили 13 осіб, або 26%, переважно так 10 осіб, або 20%, частково 5 осіб, або 10%, негативну оцінку дали 2 особи, або 4%, і 20 осіб, або 40%, повідомили, що не зверталися. У сукупності ці відповіді дають підстави вважати, що у більшості випадків взаємодія сприймається як коректна, проте значна частка тих, хто не звертається, може бути пов’язана саме з чутливістю теми довіри і конфіденційності, а також із попереднім досвідом або очікуваннями щодо можливих наслідків звернення (Рис. 2.7).

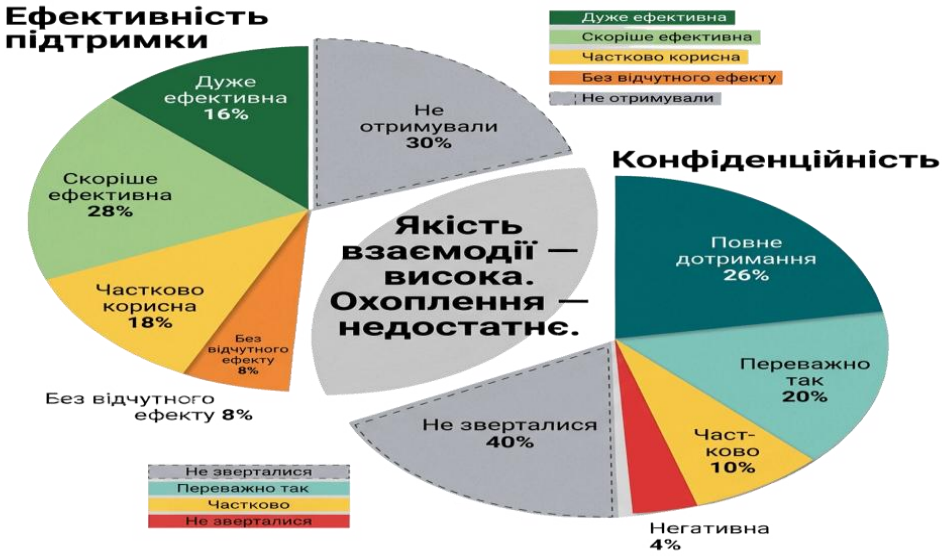


Рис. 2.7 Ефективність та конфіденційність підтримки

У відповідях на запитання про напрями соціальної підтримки під час служби, які найбільше потребують посилення у підрозділі, респонденти найчастіше акцентували потребу в більш чітких консультаціях щодо прав, гарантій, виплат і пільг, це відзначили 32 особи, що становить 64%. Майже так само часто згадували необхідність оперативнішої допомоги з документами та супроводом звернень, її обрали 29 осіб, або 58%. Психологічну підтримку і кризове реагування як пріоритет назвали 27 осіб, або 54%, а потребу в зручних каналах інформування і зрозумілому порядку звернення відзначили 26 осіб, або 52%. Підтримку сімей військовослужбовців і комунікацію з рідними вказали 22 особи, або 44%, тоді як організацію взаємодії із зовнішніми службами та установами 18 осіб, або 36%. Окремі інші пропозиції трапилися у 4 осіб, або 8%. Оскільки у цьому запитанні дозволялося обирати кілька варіантів, розподіл показує не конкуренцію, а поєднання кількох паралельних потреб, де на перший план виходять правова й документальна підтримка, психологічний компонент і зрозуміла навігація всередині підрозділу (рис. 2.8).



Рис. 2.8. Напрями соціальної підтримки військовослужбовців під час служби, які найбільше потребують посилення

Запитання про зміну потреби у підтримці за останні 3 місяці дало картину з вираженим трендом до зростання запиту. Про збільшення потреби повідомили 21 особа, або 42%, ще 17 осіб, або 34%, зазначили, що потреба не змінилася. Зменшення потреби відмітили 6 осіб, або 12%, і стільки ж 6 осіб, або 12%, обрали відповідь важко відповісти. Це свідчить, що для значної частини опитаних запит на підтримку є динамічним і може посилюватися залежно від службових обставин, навантаження та сімейних факторів.

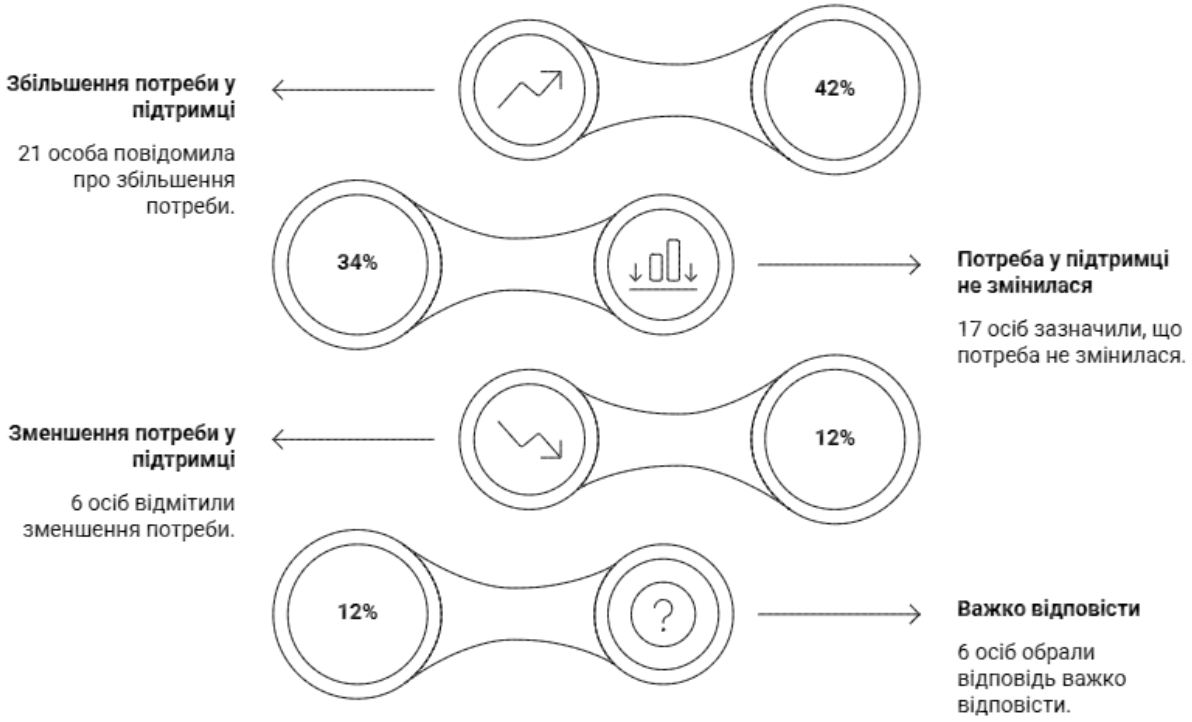


Рис.2.9 Зміна потреби у підтримці за останні 3 місяці

Відповіді на запитання про моральну підтримку від сім’ї або близьких під час служби загалом є позитивними, але не рівномірними. Варіант так завжди обрали 26 осіб, або 52%, частково 15 осіб, або 30%, рідко 6 осіб, або 12%, а відсутність підтримки зазначили 3 особи, або 6%. Отже, більшість респондентів відчуває стійкий або принаймні частковий сімейний ресурс, однак приблизно кожен п’ятий повідомляє про дефіцит такої підтримки, що потенційно підвищує вразливість до стресу і потребу у додаткових внутрішніх механізмах допомоги.

Запитання щодо потреби родини в консультаціях або підтримці під час служби показало, що запит на сімейно орієнтовані формати є помітним.

Позитивно відповіли 22 особи, або 44%, негативно 20 осіб, або 40%, і 8 осіб, або 16%, вагалися з відповіддю. У тих, хто зазначав потребу родини, найчастіше йшлося про консультації з комунікації та взаєморозуміння під час тривалих розлук, про інформаційну підтримку щодо документів і гарантій, а також про психологічні консультації для зниження тривожності й напруги у близьких (рис. 2.10).



Рис. 2.10. Потреби родин військовослужбовців в консультаціях або підтримці

У відповідях на відкрите запитання про те, що саме варто покращити у соціальній підтримці військовослужбовців під час служби, респонденти найчастіше наголошували на потребі чіткішої, постійної та однаково доступної для всіх інформації про порядок звернення і перелік можливостей допомоги. Уявно це проявлялося у пропозиціях зробити єдиний зрозумілий маршрут звернення у підрозділі з короткими інструкціями, контактами відповідальних осіб і переліком типових питань, які можна вирішити, а також у проханні регулярно оновлювати цю інформацію і доводити її до особового складу через звичні канали комунікації підрозділу.

Помітним блоком пропозицій були організаційні рішення, що спрощують отримання підтримки без відриву від служби. Респонденти описували доцільність фіксованих годин прийому або швидких консультацій за попереднім записом, можливості короткого дистанційного контакту у випадках, коли особистий прийом ускладнений, а також запровадження зрозумілих строків реагування на звернення. У цих відповідях часто звучала ідея, що підтримка має бути не епізодичною і ситуативною, а системною, з мінімальною бюрократизацією та прогнозованими правилами.

Окремо респонденти підкреслювали необхідність посилення правової та документальної складової підтримки, насамперед через консультації щодо гарантій, виплат і пільг, а також через практичну допомогу в оформленні документів. У відповідях це проявлялося у пропозиціях мати у підрозділі або у визначених відповідальних осіб актуальні шаблони, чеклисти документів і приклади правильно оформлених звернень, щоб зменшити кількість помилок, повторних подач і втрат часу.

Суттєвий масив пропозицій стосувався довіри та конфіденційності. Респонденти пропонували чітко проговорити і формалізувати правила збереження персональної інформації, межі інформування командирів і порядок фіксації звернень, щоб військовослужбовці не сприймали допомогу як ризик для репутації або службового становища. У цих відповідях також лунали пропозиції проводити короткі роз’яснення для особового складу про те, що звернення по психологічну чи соціальну підтримку є нормальною практикою, яка не має супроводжуватися стигмою.

Ще одна група пропозицій була пов’язана з психологічною підтримкою і кризовим реагуванням, де респонденти просили зробити допомогу більш доступною і менш формалізованою, а також розширити практики профілактики виснаження у підрозділі. Це виглядало як запит на короткі консультації, можливість звернутися без тривалого очікування, а також на регулярні командні формати підтримки, спрямовані на зниження напруги та покращення взаємодії.

Не менш важливими були пропозиції щодо сімейно орієнтованої підтримки. Респонденти описували потребу у консультаціях для родин, у

зрозумілому інформуванні близьких про доступні сервіси і права, а також у комунікаційних порадах для збереження взаєморозуміння під час тривалих розлук. У цьому ж контексті згадували потребу у більш системній взаємодії з зовнішніми службами та установами, щоб сімейні, правові та соціальні питання вирішувалися швидше і без зайвого навантаження на самих військовослужбовців.

Узагальнюючи, відкриті відповіді формують чіткий запит на впорядковану систему соціальної підтримки під час служби, де поєднуються зрозуміла навігація і доступ до інформації, швидкі та конфіденційні консультації, сильна правово документальна допомога, доступна психологічна підтримка і включення сім'ї як важливого елемента загальної стійкості військовослужбовця.

Узагальнення опитування 50 військовослужбовців ВЧ3005 засвідчило, що потреба в соціальній підтримці під час служби є поширеною і для більшості має практичний, повсякденний характер, передусім у площині консультацій щодо прав, гарантій і виплат, допомоги з документами та зрозумілої навігації куди звертатися і як швидко отримати відповідь. Попри те, що ті, хто реально отримував допомогу, переважно оцінювали її як ефективну і загалом коректну з погляду конфіденційності, значна частка респондентів залишалася поза охопленням через брак часу, недостатню поінформованість, сумніви щодо конфіденційності та ризик стигматизації звернення. Відповіді також показали посилення запиту на підтримку в останні місяці, вагомість ресурсу сім'ї та побратимів як перших джерел допомоги і водночас помітну потребу в сімейно орієнтованих форматах, зокрема у консультаціях для близьких щодо комунікації, психологічної стійкості та інформаційних питань. Загалом результати вказують на доцільність системнішої, менш бюрократизованої моделі соціальної підтримки у підрозділі з чіткими правилами конфіденційності, доступними каналами інформування, прогнозованими строками реагування та посиленим пакетом правової, документальної і психологічної допомоги під час служби.

На наступному етапі було проведено інтерв'ю з 2 соціальними працівниками та 3 психологами, що залучені до роботи з військовослужбовцями

ВЧ3005 Східного оперативно-територіального об’єднання Національної гвардії України (Додаток Б).

За результатами інтерв’ю фахівці загалом оцінили стан соціальної підтримки військовослужбовців у підрозділі як такий, що функціонує, але потребує подальшого посилення та більшої системності. У відповідях простежувалася спільна думка про те, що в підрозділі наявні окремі механізми допомоги, зокрема консультування, психологічна підтримка, інформування щодо прав і гарантій, а також сприяння у вирішенні документальних і сімейних питань, однак ці форми не завжди охоплюють усіх, хто цього потребує. Опитані наголошували, що своєчасність і повнота соціального супроводу значною мірою залежать від рівня внутрішньої координації, доступності фахівців і готовності самого військовослужбовця звернутися по допомогу.

Найчастіше, за словами респондентів, військовослужбовці звертаються з питаннями, пов’язаними з оформленням документів, отриманням виплат, реалізацією соціальних гарантій, вирішенням сімейних труднощів, а також із психологічним напруженням, що накопичується в процесі служби. Соціальні працівники акцентували увагу на запитах щодо правового інформування, соціального супроводу та взаємодії з державними інституціями, тоді як психологи частіше підкреслювали потребу в емоційній стабілізації, кризовому консультуванні та профілактиці виснаження. У відповідях усіх фахівців простежувалося розуміння того, що проблеми військовослужбовців мають комплексний характер і рідко обмежуються лише одним виміром, оскільки правові, психологічні, сімейні та соціально-побутові труднощі зазвичай поєднуються між собою.

Одним із найчастіше згадуваних бар’єрів виявилася недостатня готовність самих військовослужбовців звертатися по допомогу. Учасники інтерв’ю зазначали, що причинами цього є страх осуду, недовіра до конфіденційності, побоювання бути сприйнятими як слабкі, а також переконання, що звернення не дасть реального результату. Окремо фахівці вказували на дефіцит часу, високе службове навантаження і труднощі поєднання звернення по допомогу з виконанням повсякденних обов’язків. На думку респондентів, саме

стигматизація психологічної та соціальної підтримки залишається одним із найсерйозніших викликів, оскільки вона ускладнює раннє виявлення проблем і знижує ефективність профілактичної роботи.

У відповідях інтерв'юйованих також було наголошено на значенні сімейного чинника. Фахівці відзначали, що емоційний стан військовослужбовця під час служби безпосередньо пов'язаний із ситуацією в родині, якістю комунікації з близькими та наявністю моральної підтримки. Водночас респонденти підкреслювали, що потреби членів сімей ще не завжди належним чином інтегровані в систему супроводу, хоча саме родина часто першою стикається з наслідками тривалої служби, психологічного напруження й невизначеності. У зв'язку з цим опитані вважали доцільним посилення консультацій для сімей військовослужбовців, розвиток сімейно орієнтованих практик та вдосконалення комунікації між підрозділом і близькими військових.

Серед труднощів організації соціальної роботи респонденти називали кадрове навантаження, потребу у спеціалізованій підготовці, обмеженість ресурсів і нерівномірність міжвідомчої взаємодії. Соціальні працівники та психологи загалом позитивно оцінювали наявну співпрацю між фахівцями, однак вказували, що вона не завжди є достатньо швидкою, чітко скоординованою та однаково ефективною у всіх випадках. Особливо це стосується ситуацій, коли військовослужбовець потребує одночасного залучення командування, психологічної служби, медичних працівників, юристів чи зовнішніх соціальних сервісів. Окремо порушувалося питання етичних труднощів, зокрема забезпечення конфіденційності, дотримання професійних меж і необхідності балансувати між інтересами військовослужбовця та службовими вимогами.

Узагальнюючи отримані дані, можна зазначити, що фахівці розглядають соціальну роботу з військовослужбовцями як необхідний і водночас складний напрям професійної діяльності, що потребує комплексності, доступності та довіри. На їхню думку, першочерговими заходами для підвищення її ефективності є покращення інформування про порядок звернення по допомогу, посилення конфіденційності, розширення сімейно орієнтованої підтримки,

підвищення кваліфікації фахівців і зміцнення координації між усіма суб'єктами супроводу. Отримані в ході інтерв'ю результати доповнюють дані анкетування військовослужбовців і підтверджують, що ключові виклики у сфері соціальної роботи у військовому підрозділі мають не лише індивідуальний, а й організаційний та міжвідомчий характер.

Отже, результати аналітичного дослідження дали змогу встановити, що соціальна робота з військовослужбовцями у військовому підрозділі має комплексний і багатовимірний характер, оскільки охоплює правові, соціально-побутові, психологічні та сімейні аспекти підтримки під час служби. Отримані дані засвідчили наявність реальної потреби військовослужбовців у соціальному супроводі, інформуванні, допомозі з оформленням документів, психологічній підтримці та налагодженні взаємодії з родиною і зовнішніми службами. Водночас було виявлено низку чинників, що ускладнюють своєчасне отримання допомоги, зокрема недостатню поінформованість про порядок звернення, побоювання щодо конфіденційності, страх осуду, дефіцит часу та обмеженість ресурсів. Узагальнення результатів опитування, інтерв'ю та спостереження показало, що підвищення ефективності соціальної роботи у військових підрозділах потребує системного вдосконалення організації соціального супроводу, посилення міжвідомчої взаємодії, розвитку сімейно орієнтованих практик і забезпечення доступної, довірливої та професійно компетентної підтримки військовослужбовців.

2.3 Обґрунтування змісту та структури соціального проєкту, спрямованого на підвищення ефективності соціальної роботи у військових підрозділах

Обґрунтування змісту та структури соціального проєкту, спрямованого на підвищення ефективності соціальної роботи у військових підрозділах, ґрунтується на результатах проведеного теоретичного та емпіричного дослідження, які засвідчили наявність комплексу взаємопов'язаних потреб і

проблем у сфері соціальної підтримки військовослужбовців під час проходження служби. Виявлені труднощі, зокрема недостатня поінформованість щодо можливостей звернення по допомогу, бар'єри довіри, потреба в оперативному соціальному супроводі, значення сімейної підтримки та необхідність кращої координації між різними суб'єктами допомоги, підтверджують доцільність розроблення цілеспрямованого соціального проєкту як практичного інструменту вдосконалення цієї діяльності. У такому контексті соціальний проєкт розглядається не лише як сукупність окремих заходів, а як цілісна модель організації підтримки, орієнтована на підвищення доступності, системності та результативності соціальної роботи з військовослужбовцями у військовому підрозділі.

Проєкт спрямований на підвищення ефективності соціальної роботи у 2–3 військових частинах міста Вінниці через запровадження більш доступної, скоординованої та оперативної системи соціального супроводу. Його логіка базується на виявлених труднощах: недостатній поінформованості щодо можливостей звернення по допомогу, бар'єрах довіри, потребі в оперативному соціальному супроводі, значенні сімейної підтримки та необхідності кращої координації між різними суб'єктами допомоги. У межах 12 місяців проєкт передбачатиме організаційне посилення соціальної роботи, впровадження практичних механізмів маршрутизації звернень, підтримку сімей та розвиток взаємодії між залученими сторонами. Очікується, що це сприятиме підвищенню доступності допомоги, кращій взаємодії всередині системи підтримки та більш своєчасному реагуванню на соціальні потреби військовослужбовців.

Проблема та актуальність. Виявлені труднощі у соціальній роботі у військових підрозділах, зокрема недостатня поінформованість щодо можливостей звернення по допомогу, бар'єри довіри, потреба в оперативному соціальному супроводі, значення сімейної підтримки та необхідність кращої координації між різними суб'єктами допомоги, підтверджують наявність практичних обмежень у доступі до своєчасної та належно організованої підтримки. Наслідком цього може бути ускладнення отримання необхідної допомоги як військовослужбовцями, так і їхніми родинами, а також зниження

загальної ефективності соціальної роботи у підрозділах. У відповідь проєкт пропонує цілеспрямований підхід до вдосконалення цієї діяльності як практичний інструмент посилення інформування, підвищення довіри, забезпечення оперативного супроводу, підтримки сімей та покращення координації між суб'єктами допомоги. Для подальшого посилення обґрунтування доцільно додати вихідні дані про наявний формат соціальної роботи у вибраних частинах, типові запити військовослужбовців/сімей та основні прогалини у взаємодії між суб'єктами допомоги.

Назва проєкту: «Система довіри та підтримки: підвищення ефективності соціальної роботи у військових підрозділах м. Вінниці»

Мета проєкту – підвищити ефективність соціальної роботи у 2–3 військових частинах міста Вінниці шляхом посилення доступності допомоги, оперативності соціального супроводу, сімейної підтримки та міжвідомчої координації.

Цілі проєкту:

1. Підвищити рівень поінформованості військовослужбовців щодо можливостей звернення по соціальну допомогу та супровід.
2. Зменшити бар'єри довіри у зверненні по допомогу через впровадження зрозумілих і конфіденційних механізмів комунікації.
3. Налагодити більш оперативний та структурований соціальний супровід у військових підрозділах.
4. Посилити підтримку сімей військовослужбовців як важливої складової соціальної стійкості.
5. Покращити координацію між різними суб'єктами допомоги для своєчасного реагування на запити та уникнення дублювання функцій.

Цільові групи та бенефіціари:

Основні цільові групи:

- військовослужбовці 2–3 військових частин м. Вінниці;
- фахівці, залучені до соціальної роботи у відповідних підрозділах;
- сім'ї військовослужбовців.

Непрямі бенефіціари:

- командування підрозділів, яке отримає більш впорядковану систему соціального супроводу;
- суб’єкти допомоги, залучені до підтримки військовослужбовців та їхніх родин, через покращену координацію та взаємодію.

Географія впровадження: 2–3 військові частини міста Вінниці.

Підхід і ключові активності.

1. Проведення стартового організаційного аналізу потреб і маршрутів звернення по допомогу у 2–3 військових частинах для уточнення логіки втручання.
2. Розроблення та впровадження єдиного зрозумілого алгоритму соціального супроводу: від первинного звернення до перенаправлення та подальшого ведення випадку.
3. Створення або адаптація інформаційних матеріалів для військовослужбовців щодо доступних видів допомоги, порядку звернення та конфіденційності процесу.
4. Проведення інформаційно-роз’яснювальних зустрічей у військових частинах для підвищення обізнаності та зменшення бар’єрів довіри.
5. Організація механізму оперативного соціального супроводу, зокрема первинного консультування, маршрутизації звернень та супроводу складних випадків.
6. Запровадження окремого напряму роботи із сім’ями військовослужбовців: консультації, інформування та супровід у межах визначених соціальних потреб.
7. Проведення навчальних заходів для фахівців, залучених до соціальної роботи у підрозділах, з акцентом на комунікацію, довіру, ведення випадку та координацію допомоги.
8. Налагодження регулярної координаційної взаємодії між різними суб’єктами допомоги через робочі зустрічі, погоджені канали комунікації та узгоджені протоколи взаємодії.

9. Впровадження системи внутрішнього моніторингу реалізації проєкту для відстеження звернень, типів запитів, якості супроводу та виявлених прогалин.

10. Підготовка практичних рекомендацій і пакета напрацьованих інструментів для подальшого використання у військових підрозділах після завершення гранту.

Очікувані результати:

- У 2–3 військових частинах м. Вінниці буде впроваджено більш структурований підхід до соціальної роботи та соціального супроводу.
- Військовослужбовці матимуть кращу поінформованість про можливості звернення по допомогу та доступні механізми підтримки.
- Будуть створені більш безпечні та зрозумілі умови для звернення по допомогу, що сприятиме зниженню бар'єрів довіри.
- Соціальний супровід стане більш оперативним і послідовним завдяки впровадженню алгоритмів маршрутизації та ведення випадку.
- Сім'ї військовослужбовців отримають доступ до більш системної інформаційної та консультаційної підтримки.
- Покращиться координація між різними суб'єктами допомоги, залученими до підтримки військовослужбовців та їхніх родин.
- За підсумками проєкту буде сформовано практичний набір інструментів і рекомендацій для подальшого застосування та можливого масштабування.

Сталість. Після завершення гранту у військових підрозділах залишаться відпрацьовані алгоритми соціального супроводу, інформаційні матеріали, навчений персонал і налагоджені механізми координації між суб'єктами допомоги. Це створить основу для продовження практики більш ефективної соціальної роботи без потреби повного перезапуску системи.

Для ефективної реалізації проєкту нижче подано Логіко-структура матриця соціального проєкту «Система довіри та підтримки: підвищення ефективності соціальної роботи у військових підрозділах м. Вінниці» (табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Логіко-структура матриця соціального проєкту «Система довіри та підтримки: підвищення ефективності соціальної роботи у військових підрозділах м. Вінниці»

Логіка втручання	**Індикатори досягнення**	**Джерела/засоби верифікації**	**Припущення / зовнішні умови**
Загальна мета: підвищення ефективності соціальної роботи у 2–3 військових частинах м. Вінниці	1) У 2–3 військових частинах впроваджено стандартизований підхід до соціального супроводу. 2) не менше 70% опитаних учасників проєкту наприкінці реалізації знають, куди і як звертатися по допомогу.	Накази/внутрішні рішення про впровадження механізмів; пакет інструментів; підсумкове опитування; підсумковий звіт	Зберігається інституційна підтримка з боку командування; є доступ до цільових груп; безпекова ситуація дозволяє реалізацію активностей
Специфічна мета проєкту: посилити доступність допомоги, оперативність соціального супроводу, сімейну підтримку та координацію між суб'єктами допомоги	1) не менше 300 індивідуальних звернень/контактів опрацьовано в межах проєкту. 2) не менше 75% звернень отримують первинне реагування у погоджений термін. 3) не менше 70% опитаних бенефіціарів позитивно оцінюють доступність і корисність підтримки.	Журнал/реєстр звернень; форми ведення випадку; внутрішні звіти; опитування задоволеності	Учасники готові звертатися по допомогу; дотримано конфіденційність; є визначені контактні особи в підрозділах
Результат 1: проведено стартовий аналіз та розроблено практичні інструменти соціального супроводу	1) Підготовлено 1 стартовий аналітичний звіт. 2) Розроблено 1 пакет інструментів: алгоритм звернення, маршрутизація, шаблони супроводу, інформаційні матеріали.	Аналітичний звіт; затверджені/узгоджені документи; робочі матеріали	Підрозділи надають доступ до необхідної інформації та погоджують робочі інструменти
Результат 2: посилено інформування та зменшено бар'єри довіри	1) проведено 12 інформаційно-роз'яснювальних заходів. 2) охоплено щонайменше 300 військовослужбовців. 3) Підготовлено та поширено інформаційний пакет щодо можливостей звернення по допомогу.	Програми заходів; списки учасників; роздаткові/цифрові матеріали; короткі анкети зворотного зв'язку	Командування сприяє проведенню сесій; учасники мають можливість бути присутніми

Результат 3: запущено механізм оперативного соціального супроводу	1) не менше 300 індивідуальних консультацій/контактів. 2) щонайменше 75% випадків мають зафіксовану маршрутизацію або план дій.	Реєстр звернень; форми ведення випадку; звіти фахівців	Є достатня спроможність команди для ведення випадків; учасники надають мінімально необхідну інформацію
Результат 4: посилено компонент сімейної підтримки	1) не менше 100 консультацій/контактів із сім'ями. 2) Створено окремий набір інформаційних і консультаційних матеріалів для сімей.	Реєстр консультацій; інформаційні матеріали; звіти	Сім'ї готові взаємодіяти; збережено етичні та конфіденційні стандарти
Результат 5: покращено координацію між суб'єктами допомоги	1) проведено 8 координаційних зустрічей. 2) Узгоджено 1 робочий механізм взаємодії/маршрутизації між суб'єктами допомоги.	Протоколи зустрічей; погоджені схеми взаємодії; списки учасників	Ключові суб'єкти допомоги готові до співпраці та обміну інформацією в дозволених межах
Результат 6: підвищено спроможність залучених фахівців і створено основу для сталості	1) не менше 45 фахівців пройдуть навчання. 2) Підготовлено 1 пакет рекомендацій і матеріалів для подальшого використання після завершення гранту.	Програми навчань; списки учасників; навчальні матеріали; фінальний пакет рекомендацій	Плинність кадрів не нівелює результати навчання; підрозділи використовують напрацьовані інструменти

Отже, запропонований соціальний проєкт є логічним практичним продовженням проведеного дослідження і відображає перехід від виявлення проблем до розроблення реалістичного механізму їх подолання в умовах військових підрозділів. Його зміст і структура узгоджуються з окресленими потребами військовослужбовців, їхніх сімей та фахівців, залучених до соціальної роботи, а також враховують необхідність поєднання інформування, оперативного супроводу, підтримки сімей, професійного посилення персоналу та міжвідомчої координації. Визначені цілі, активності, очікувані результати та показники досягнення дають підстави розглядати проєкт як цілісну модель підвищення ефективності соціальної роботи у військових частинах м. Вінниці, зорієнтовану не лише на короткострокове вирішення актуальних запитів, а й на

формування більш сталої, доступної та результативної системи соціальної підтримки у перспективі.

Висновки до 2 розділу

У другому розділі було здійснено емпіричне дослідження специфіки та викликів соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах, що дало змогу перейти від теоретичного осмислення проблеми до аналізу її практичного вияву в реальних умовах служби. Розроблена програма дослідження забезпечила цілісне вивчення теми завдяки поєднанню кількісних і якісних методів, а саме авторського опитування, напівструктурованого інтерв'ю та спостереження. Така побудова дослідницької роботи дала можливість не лише зафіксувати найбільш поширені запити, оцінки й труднощі військовослужбовців, а й виявити професійне бачення фахівців щодо причин наявних проблем, особливостей організації підтримки та напрямів її вдосконалення.

Результати опитування військовослужбовців засвідчили, що потреба у соціальній підтримці під час проходження служби є поширеною, а її зміст має переважно практичний і комплексний характер. Найбільш актуальними виявилися консультації щодо прав, гарантій, виплат і пільг, допомога з оформленням документів, інформування про доступні послуги, психологічна підтримка та сприяння у вирішенні сімейних питань. При цьому встановлено, що значна частина військовослужбовців спирається передусім на родину, близьких і побратимів, тоді як внутрішні механізми соціального супроводу у підрозділі не завжди виступають першим і найбільш очевидним джерелом допомоги. Це свідчить про важливість посилення інституційної видимості та доступності соціальної роботи в умовах військового середовища.

Проведений аналіз дав змогу виявити низку чинників, що ускладнюють своєчасне звернення по допомогу та знижують ефективність соціального супроводу. До таких чинників належать недостатня поінформованість військовослужбовців про порядок звернення, часткова незрозумілість доступних

маршрутів отримання підтримки, дефіцит часу, обумовлений службовим навантаженням, а також бар’єри довіри, пов’язані з побоюванням осуду, сумнівами щодо конфіденційності та переконанням у низькій результативності звернення. Водночас ті респонденти, які фактично отримували підтримку, переважно оцінювали її як корисну й достатньо коректну. Це дає підстави стверджувати, що проблема полягає не лише в змісті допомоги, а й у доступі до неї, зрозумілості механізмів її отримання та рівні довіри до системи підтримки.

Матеріали інтерв’ю із соціальними працівниками та психологами доповнили результати анкетування й підтвердили, що соціальна робота з військовослужбовцями має багатовимірний характер, оскільки поєднує правові, психологічні, сімейні та організаційні компоненти. Фахівці наголосили, що у підрозділі функціонують окремі форми підтримки, однак вони потребують більшої системності, узгодженості та ресурсного посилення.

Окремо емпіричні дані засвідчили вагомість сімейного чинника як ресурсу соціальної стійкості військовослужбовця. Більшість респондентів відзначили важливість моральної підтримки з боку родини, а значна частина повідомила про потребу членів сім’ї у додаткових консультаціях та супроводі. Це дає підстави розглядати сімейно орієнтовану підтримку не як допоміжний, а як необхідний компонент сучасної моделі соціальної роботи у військових підрозділах.

Узагальнення результатів другого розділу дало змогу обґрунтувати необхідність розроблення соціального проєкту, спрямованого на підвищення ефективності соціальної роботи у військових підрозділах. Запропонований проєкт логічно випливає з виявлених потреб і проблем та орієнтований на посилення інформування, зниження бар’єрів довіри, впровадження більш оперативного і структурованого соціального супроводу, підтримку сімей військовослужбовців і покращення координації між різними суб’єктами допомоги. Таким чином, другий розділ не лише розкрив реальний стан і ключові виклики соціальної роботи з військовослужбовцями, а й створив належне аналітичне підґрунтя для переходу до практичного рівня вирішення окреслених проблем через проєктне втручання.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі досягнуто поставленої мети, що полягала у комплексному дослідженні теоретико-правових засад, специфіки, форм, методів і викликів соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах, виявленні основних потреб і проблем у процесі її здійснення, а також в обґрунтуванні соціального проєкту, спрямованого на підвищення ефективності цієї діяльності. Проведене дослідження дало змогу поєднати теоретичний, нормативно-правовий та емпіричний рівні аналізу, що забезпечило цілісне бачення соціальної роботи з військовослужбовцями як важливого напряму професійної діяльності в умовах сучасних суспільних і безпекових викликів.

У процесі виконання першого завдання було розкрито нормативно-правові засади соціальної підтримки військовослужбовців в Україні та охарактеризовано соціальну роботу з військовослужбовцями як наукову і практичну категорію. Установлено, що соціальна підтримка військовослужбовців ґрунтується на сукупності законодавчих і підзаконних норм, які визначають соціальні гарантії, права, механізми забезпечення, а також загальні підходи до супроводу осіб, які проходять службу. Водночас доведено, що соціальна робота у військовому середовищі не зводиться лише до надання окремих послуг чи консультацій, а постає як комплексна система професійної допомоги, яка охоплює правові, соціально-побутові, психологічні, сімейні та комунікаційні аспекти підтримки військовослужбовця.

У межах теоретичного аналізу з’ясовано, що специфіка соціальної роботи з військовослужбовцями визначається особливостями військового середовища, високим рівнем відповідальності, регламентованістю службових відносин, впливом стресогенних чинників та необхідністю узгодження інтересів особистості зі службовими вимогами. Обґрунтовано, що ефективна соціальна робота у військових підрозділах має спиратися на принципи доступності, конфіденційності, професійної компетентності, оперативності, міжвідомчої взаємодії та поваги до людської гідності. Це дало підстави розглядати соціальну

підтримку військовослужбовців не як допоміжний, а як стратегічно важливий компонент функціонування військового підрозділу.

Розроблено програму емпіричного дослідження особливостей соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах. Її побудовано на поєднанні кількісного та якісного підходів, що включали авторське опитування, напівструктуроване інтерв'ю та спостереження. Така програма забезпечила можливість не лише кількісно зафіксувати основні запити, оцінки і труднощі військовослужбовців, а й поглиблено проаналізувати професійне бачення соціальних працівників і психологів щодо стану, проблем та перспектив організації соціальної роботи у підрозділі. Важливим результатом цього етапу стало створення безпечного та методично обґрунтованого інструментарію збору даних, орієнтованого на чутливість теми і специфіку військового контексту.

Проаналізовано основні потреби, проблеми та виклики у здійсненні соціальної роботи з військовослужбовцями. Емпіричні дані засвідчили, що найбільш актуальними для військовослужбовців є консультації щодо прав, гарантій, виплат і пільг, допомога з оформленням документів, зрозуміле інформування про порядок звернення по допомогу, психологічна підтримка, а також сприяння у вирішенні сімейних питань. Дослідження показало, що потреба у підтримці має поширений і динамічний характер, а її інтенсивність може зростати залежно від умов служби, рівня навантаження, психологічного стану та сімейних обставин.

Разом із цим установлено, що значна частина труднощів пов'язана не лише з наявністю самих проблем, а й з бар'єрами доступу до допомоги. До найважливіших із них належать недостатня поінформованість про можливості звернення, нечіткість маршрутів отримання підтримки, брак часу, побоювання щодо конфіденційності, страх осуду та недовіра до ефективності звернення. Водночас результати інтерв'ю підтвердили, що фахівці також бачать серед ключових викликів кадрове навантаження, потребу в додатковій професійній підготовці, ресурсні обмеження і недостатньо відпрацьовану координацію між різними суб'єктами допомоги.

Важливим висновком дослідження стало також підтвердження значення сімейного чинника у забезпеченні соціальної стійкості військовослужбовця. Родина і близькі виявилися одним із найважливіших джерел моральної підтримки, а водночас значна частина респондентів указала на потребу членів сімей у консультаціях і супроводі. Це свідчить про те, що сучасна модель соціальної роботи у військових підрозділах має включати сімейно орієнтований компонент, який охоплює інформування, консультування, підтримку комунікації та допомогу у подоланні наслідків тривалого службового навантаження.

Обґрунтовано зміст і структуру соціального проєкту, спрямованого на підвищення ефективності соціальної роботи у військових підрозділах. Доведено, що запропонований проєкт є логічним продовженням результатів теоретичного та емпіричного дослідження, оскільки безпосередньо відповідає на виявлені потреби і проблеми. Його зміст орієнтований на посилення поінформованості військовослужбовців, зменшення бар’єрів довіри, впровадження чітких алгоритмів соціального супроводу, розвиток сімейної підтримки, підвищення спроможності фахівців і налагодження координації між усіма суб’єктами допомоги. Завдяки цьому соціальний проєкт набуває значення не лише прикладної ініціативи, а й практичної моделі вдосконалення організації соціальної роботи у військовому середовищі.

Отже, результати кваліфікаційної роботи дають підстави стверджувати, що соціальна робота з військовослужбовцями у військових підрозділах є суспільно значущим, складним і багаторівневим напрямом професійної діяльності, ефективність якого залежить від системності організації, доступності допомоги, рівня довіри, професійної підготовки фахівців і якості міжвідомчої взаємодії. Проведене дослідження підтвердило доцільність подальшого розвитку цього напряму як у практичній площині, так і на рівні наукового осмислення. Практична цінність роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані для вдосконалення соціального супроводу у військових підрозділах, розроблення локальних алгоритмів допомоги, організації навчання фахівців та впровадження проєктних рішень, спрямованих на підвищення якості життя і соціальної захищеності військовослужбовців та їхніх родин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпалько О. В. Соціальна робота: теорія і практика: монографія. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 384 с.

2. Болдар Г. Є. Особливості правового регулювання реабілітації у сфері охорони здоров'я в Україні. *Сучасні тенденції, спрямовані на збереження здоров'я людини: зб. наук. праць*. Харків, 2023. С. 29-31

3. Войтовська А. І. Проєктна діяльність у соціальній роботі: навчально-методичний посібник. Умань : ЦП Компринт. 2024. 118 с.

4. Герасименко О. В. та ін. Соціальний супровід військовослужбовців та членів їхніх сімей: практичний посібник. Київ: НДЦГПЗС України, 2023. 130 с.

5. Глобіна Є., Бездідько Н. Соціальний патронат: Служба допомоги й підтримки. *Дефектолог*. 2021. № 7-8 (175-176). С. 52-73.

6. Горбунова В., Савиченко О., Тичина І., Портницька Н. Методичний посібник для соціальних працівників: Посилення спроможності соціальних працівників здійснювати психосоціальну підтримку ветеранів та їх сімей з питань психічного здоров'я. Вид. 2-ге, оновлене та доповнене. 2024. 112 с.

7. Гордієнко Є.П. Нормативно-правове забезпечення соціального захисту учасників бойових дій. *Ефективність державного управління*. 2018. №1 (54). С. 117−125.

8. Давиденко В.В. Стан і перспективи формування в Україні гуманітарної сфери XXI століття з врахуванням неусвідомлених світових явищ. *International scientific journal «Grail of Science»:* зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. Відень, Австрія. 2021. № 11. С. 443-462.

9. Давиденко В.В. Форми європейського соціального діалогу. *Часопис Київського університету права.* 2023. № 2. С. 207-211

10. Давиденко В.В., Тарасюк С.П. Моделі соціальної реабілітації військових у міжнародній практиці та можливості їх адаптації в Україні. *Подільський науковий вісник.* № 2(34). 2025.

11. Давиденко В.В., Тарасюк С.П. Міжсекторальне партнерство як стратегічний ресурс соціальної реабілітації військовослужбовців. *Подільський науковий вісник.* № 3(35). 2025.

12. Деякі питання ментальної, спортивної, фізичної, психологічної реабілітації та професійної адаптації ветеранів війни, членів їх сімей та деяких інших категорій осіб: Постанова КМУ № 307 від 18.03.2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/307-2024-%D0%BF#Text

13. Капська А. Й. Соціальна робота: теорія і практика : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 312 с.

14. Капська А.Й., Пєша І.В. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 232 с.

15. Коваленко Л.В. Організація надання соціальних послуг в умовах воєнного стану та поствоєнний період: концептуальне бачення. *Забезпечення стійкості системи публічної влади та управління в умовах воєнного стану та відновлення України* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю (18 травня 2023 р.). Одеса : Одеська політехніка, 2023. 621 с.

16. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.

17. Колесніченко О.С., Приходько І.І., Мацегора Я.В. Психологічна реабілітація військовослужбовців після виконання службово-бойових завдань в бойових умовах : монографія. Харків: НА НГУ. 2021. 75 с.

18. Кононенко В. І. Соціальна робота з ветеранами війни: досвід України та зарубіжних країн. В*існик Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки».* 2021. № 6. С. 143-150.

19. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2020. 192 с.

20. Ляшенко О.М. Основи соціальної політики: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 288 с.

21. Мазуренко Л.І. Основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців: нормативно-правове забезпечення. *Актуальні проблеми політики*. 2023. Вип. 71. С. 223–231.

22. Маслянікова І., Османова А., Давиденко Г. Соціально-психологічна підтримка осіб з інвалідністю в умовах війни: кол. моногр. К.: Університет «Україна», 2023. 216 с.

23. Міщик Л.І. Соціальна адаптація учасників бойових дій: теоретико-практичні аспекти: монографія. Київ: НПУ ім.М.П. Драгоманова, 2021. 228 с.

24. Остратюк Н.М., Омельченко О.В., Патлатюк А.В. Соціальна робота з військовослужбовцями у військових підрозділах України як теоретико-правова та професійно-етична проблема. *Подільський науковий вісник*. 2026. № 1_37. С.68-74

25. Піхало А.О. Соціальна реабілітація військових в Україні та за її межами. *Всеукраїнська конференція з проблем вищої освіти «Екологічно орієнтована вища освіта. Методологія та практика – 2024*». 2024. С. 88-90

26. Поляничко А. О., Кирилюк А. В. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду: навчально-методичний посібник. Суми: ФОП Цьома, 2020. 336 с.

27. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України № 2232-XII, поточна редакція 22.09.2025 р. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text

28. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України № 2017-III, поточна редакція 26.06.2024 р. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text

29. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їх сімей та внесення зміни до Класифікатора соціальних послуг : Наказ Міністерства соціальної політики України №175-Н, редакція від 11.04.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0828-24#Text.

30. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо створення та функціонування ветеранських просторів : Наказ Міністерства у справах ветеранів України №168, редакція від 05.06.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ v0168923-24#Text.

31. Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби, їх переліку: Постанова Кабінету Міністрів України № 321 поточна редакція від 27.08.2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2012-%D0%BF#Text

32. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України № 2961-IV, поточна редакція 04.04.2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text

33. Про соціальні послуги: Закон України № 2671-VIII, поточна редакція 16.06.2025 р. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text

34. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України № 2011-XII поточна редакція від 22.09.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text

35. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України № 3551-XII поточна редакція від 12.09.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text

36. Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках : Розпорядження Кабінету Міністрів України №1209-р, редакція від 29.11.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text

37. Ревко А.М., Чумак К.Ю. Фандрайзинг соціальних проєктів як інструмент соціального розвитку територіальних громад. *Проблеми і перспективи економіки та управління.* 2021. № 3(23). С.57-64

38. Рудкевич Н.І. Методика соціально-педагогічної роботи: навчально-методичний посібник. Львів: Растр-7, 2021. 324 с.

39. Самойленко В.Б., Яковенко Н.П., Петряшев І.О. Медична і соціальна реабілітація: підручник. Київ: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2023. 359 с.

40. Сільвестрова О. Ю. Технології соціальної допомоги: навчальний посібник. Луцьк: ЛНТУ, 2023. 104 с.

41. Суліцький В., Швед О. Консультування в соціальній роботі: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий дім «Вініченко», 2023. 240 с.

42. Титаренко Т. М., Литвиненко С. В. Психологічні та соціальні аспекти реабілітації учасників бойових дій. Київ : Ін-т соціальної та політичної психології НАПН України, 2018. 156 с.

43. Ярошенко Н. В. Соціальна адаптація військовослужбовців: проблеми та напрями реалізації. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика.* 2019. № 2. С. 110–112.

ДОДАТКИ

Додаток А

Опитувальник «Оцінювання досвіду та потреб військовослужбовців під час проходження служби у соціальній підтримці та супроводі»

Мета: Мета опитування з'ясувати досвід, потреби та оцінку якості соціальної підтримки військовослужбовців під час проходження служби у підрозділі. Анонімність гарантована. У запитаннях не потрібно зазначати службову інформацію або деталі, що можуть розкривати місце виконання завдань. Будь ласка, оберіть або запишіть відповідь, яка найбільше вам підходить.

1. Ваша стать
   ☐ Чоловіча
   ☐ Жіноча
2. Ваш вік
   ☐ до25років
   ☐ 26–35років
   ☐ 36–45років
   ☐ понад45років
3. Стаж військової служби
   ☐ до1року
   ☐ 1–3роки
   ☐ 4–10років
   ☐ понад10років
4. Ваш статус у підрозділі
   ☐ Солдатський і сержантський склад
   ☐ Офіцерський склад
   ☐ Інше _____
5. Чи потребували ви соціальної підтримки під час проходження служби протягом останніх 6 місяців
   ☐ Так
   ☐ Ні
   ☐ Важко відповісти
6. Які види соціальної підтримки під час служби ви отримували або намагалися отримати можна кілька відповідей
   ☐ Консультації щодо прав гарантій виплат пільг
   ☐ Допомога з оформленням документів рапортів довідок статусів
   ☐ Підтримка у вирішенні сімейних питань комунікації з рідними
   ☐ Психологічна підтримка або кризове консультування
   ☐ Інформування про доступні послуги та порядок звернення
   ☐ Сприяння у взаємодії з державними установами або службами
   ☐ Інше _____
7. Від кого найчастіше ви отримували соціальну підтримку під час служби можна кілька відповідей
   ☐ Посадова особа або підрозділ з соціальної роботи соціального супроводу
   ☐ Психолог підрозділу або фахівець психологічної служби
   ☐ Командир або безпосередній керівник

☐ Побратими колеги по службі
☐ Родина близькі
☐ Зовнішні організації або волонтери
☐ Не отримував або не звертався

8. Наскільки доступною для вас є інформація про те куди і як звертатися по соціальну допомогу у підрозділі
☐ Повністю доступна і зрозуміла
☐ Скоріше доступна але є прогалини
☐ Частково зрозуміла потрібні уточнення
☐ Недостатньо доступна або незрозуміла
9. Якщо ви не зверталися по соціальну допомогу під час служби то з яких причин можна кілька відповідей
☐ Не було потреби
☐ Не знав або не знала куди звертатися
☐ Немає часу або складно поєднати зі службою
☐ Не довіряю конфіденційності
☐ Є побоювання осуду або негативного ставлення
☐ Вважав або вважала що це не дасть результату
☐ Інше _____
10. Як ви оцінюєте ефективність соціальної підтримки яку отримували під час служби
☐ Дуже ефективна
☐ Скоріше ефективна
☐ Частково допомогла
☐ Не відчув або не відчула ефекту
☐ Не отримував або не отримувала підтримки
11. Наскільки під час звернення було дотримано конфіденційність і коректність у спілкуванні
☐ Повністю
☐ Переважно так
☐ Частково
☐ Ні
☐ Не звертався або не зверталася
12. Які напрями соціальної підтримки під час служби найбільше потребують посилення у вашому підрозділі можна кілька відповідей
☐ Чіткі консультації щодо прав гарантій виплат пільг
☐ Оперативна допомога з документами та супроводом звернень
☐ Психологічна підтримка і кризове реагування
☐ Підтримка сімей військовослужбовців та комунікація з рідними
☐ Організація взаємодії з зовнішніми службами та установами
☐ Зручні канали інформування і зрозумілий порядок звернення
☐ Інше _____
13. Як змінилася ваша потреба у підтримці під час служби за останні3місяці
☐ Зменшилася
☐ Не змінилася
☐ Збільшилася
☐ Важко відповісти
14. Чи отримуєте ви моральну підтримку від членів сім’ї або близьких людей під час служби

☐ Так завжди
☐ Частково
☐ Рідко
☐ Підтримка відсутня

15. Чи потрібні вашій родині консультації або підтримка під час вашої служби
☐ Так
☐ Ні
☐ Важко відповісти
Якщо так то яка саме _____
16. Ваші пропозиції що можна покращити у соціальній підтримці військовослужбовців під час служби _____

Додаток Б

БЛАНК НАПІВСТРУКТУРОВАНОГО ІНТЕРВ'Ю
для соціальних працівників

Мета інтерв'ю: З'ясувати професійне бачення соціальних працівників щодо потреб військовослужбовців під час проходження служби, наявних форм соціальної підтримки, основних труднощів у роботі та можливих шляхів підвищення ефективності соціального супроводу.

Стаж роботи у сфері соціальної роботи _____

Інтерв'ю є анонімним. Отримані відповіді використовуються лише в узагальненому вигляді з науковою метою. Під час розмови не потрібно називати службову інформацію або інші чутливі дані.

Запитання інтерв'ю

1. Як Ви загалом оцінюєте стан соціальної підтримки військовослужбовців під час проходження служби у військовому підрозділі
2. З якими основними проблемами та запитами військовослужбовці найчастіше звертаються по соціальну допомогу
3. Які форми соціальної роботи з військовослужбовцями, на Вашу думку, є найбільш затребуваними та результативними під час служби
4. Які труднощі найчастіше виникають у процесі організації соціального супроводу військовослужбовців у підрозділі
5. Наскільки, на Вашу думку, військовослужбовці обізнані щодо можливостей отримання соціальної підтримки та порядку звернення по неї
6. Які чинники найчастіше перешкоджають військовослужбовцям звертатися по соціальну допомогу
7. Наскільки в наявній практиці соціальної роботи враховуються потреби членів сімей військовослужбовців
8. Які етичні труднощі найчастіше виникають у роботі з військовослужбовцями під час проходження служби
9. Як Ви оцінюєте рівень міжвідомчої взаємодії між соціальними працівниками, психологами, командуванням, медичними працівниками та іншими суб'єктами підтримки
10. Які зміни або заходи, на Вашу думку, є першочерговими для підвищення ефективності соціальної роботи з військовослужбовцями у військових підрозділах